Framtiden bygges i tre

Foto: Sindre Ellingsen

BÆREKRAFTSRAPPORT 2019

MOELVEN®

Innhold

12
Klimasmarte produkter og tjenester

30
Tar vare på natur-ressursene

42
Mennesket i fokus

56
Lokale verdier

INTRO
03 På jakt etter en grønnere drift
Konsernsjef Morten Kristiansen

OM BÆREKRAFT
04 Dette er Moelven
06 Bærekraft i Moelven
07 Det store bildet
10 Hvordan vi skaper langsiktige verdier

KLIMASMARTE PRODUKTER OG TJENESTER
14 Vindmøller i tre gir kraft til en grønnere klode
16 Klimaregnskap
17 Vi har klimasmarte produkter og løsninger
18 Vi redder ikke klimaet ved å rive
19 Energibruk i egen produksjon
20 Energityv i kjelleren
21 Transport av varer
22 Klimafordeler i skogen
23 Bærekraftige transporttiltak
24 Bærekraftig tømmertransport
25 Gir gass mot en bærekraftig framtid
26 Modus-metoden
27 Klimasmart design/BREEAM-NOR
28 Miljøsertifiseringer og verktøy
29 Klimasmart energibruk i egen produksjon

TAR VARE PÅ NATURRESSURSENE
32 Skaper fornybar energi av restråstoffet
34 Vi tar vare på naturressursene
36 Bærekraftige materialer
38 Ressursoptimalisering
39 Ressurseffektiv design og emballasje
40 Avfallshåndtering

MENNESKET I FOKUS
44 Disse ordene reddet livet til Fredric
46 Moelven støtter Redd Barna
48 Helse, miljø og sikkerhet
50 Engasjerte og kompetente medarbeidere
51 Moelvens traineeprogram
52 Helsevennlig kjemikaliebruk
54 Slik kan tre påvirke helsen din

LOKALE VERDIER
58 Verdiskapning på bygda
60 Økonomisk verdiskaping i lokalsamfunnet
61 Lokalmiljø
62 Vi er en pålitelig partner
64 Moelven GRI-indeks – 2019
68 Hovedtall siste fem år

På jakt etter en grønnere drift

Det hele starter i skogen, der vi henter råstoffet til hoveddelen av konsernets virksomhet. Fra treet skaper vi klimasmarte løsninger og produkter som etterspørres på det globale markedet.

SKOGEN VI HØSTER av er et resultat av planting som skjedde for 60-80 år siden, der generasjonene før oss brukte et godt innarbeidet prinsipp for bærekraft; å overlate skogen til neste generasjon i bedre stand enn når man selv tok over. For hvert tre som hogges plantes det i snitt to nye, og det er denne fornybare ressursen vi omskaper til verdiskapning både lokalt og globalt. Å dele opp tømmerstokker til planker er kanskje en av verdens eldste industrier. Men sjelden har det vært mer fokus på hvilken merverdi disse produktene og løsningene bærer med seg.

Gulvet du går på i hjemmet ditt, hytta di, vinduskarmen og panelet på veggene dine lagrer alle CO_2. Hvem skulle tro at slike "vanlige ting" er en del av løsningen på vår tids største utfordring: klimaendringene. Men bærekraft i Moelven er mer enn fornybare naturressurser og CO_2-lagring. Mange av løsningene våre bidrar til sunnere inneklima, bedre arbeidsmiljø og helse. Gjennom virksomheten vår skaper vi lokale verdier, arbeidsplasser og bidrar til å utvikle våre medarbeidere. Det er også bærekraft.

Denne rapporten er et nyttig verktøy for alle oss i Moelven. Den viser hva vi har gjort, og hva vi skal jobbe med framover. For selv om vi jobber i et industrikonsern som strekker seg fra skogen til å skape sirkulære kontorinnredninger, så har vi mye å bli bedre på i bærekraftsarbeidet vårt. Det er vi smertelig klar over, og vi håper derfor at vi neste år har enda mer å fortelle når det kommer til plastforbruk, energiforbruk, transport og avfallshåndtering. For selv om vi har et imponerende klimaregnskap, så har ingen råd til å si at nå er vi "bærekraftige nok". Derfor fortsetter vi å bygge en bærekraftig framtid i tre. ●

Foto: Moelven

Konsernsjef
Morten Kristiansen

Design og trykk: Flisa Trykkeri AS

Dette er Moelven

Vår visjon

Det naturlige valget for folk som skal bygge og bo skandinavisk.

Vår misjon

Gir folk gode rom.

Vår personalidé

Moelven gir mennesker som vil, muligheter.

Våre verdier

Bærekraftig

Moelven har respekt for mennesker og miljø. Vi baserer vår virksomhet på fornybare ressurser og gjør bærekraft og langsiktighet til vårt konkurransefortrinn. Vi har sterk vilje til å ta ansvar for våre omgivelser.

Pålitelig

Moelven er til å stole på. Vi leverer til avtalt tid med riktig kvalitet. Det er sterkt fokus på åpenhet og ærlighet – det å innrømme svakheter og feil er grunnlaget for fremgang og troverdighet.

Bruker mulighetene

Moelven søker løsninger. Konsernet har evner og ressurser til å være ledende når det gjelder produktutvikling og nytenking. Vi har alltid vært en bedrift som ligger i forkant og bruker mulighetene som skiftende tider gir.

Bærekraft i Moelven

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge for framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. For Moelven dreier bærekraft seg om å gjøre de riktige valgene for omverden, men også om å ta valg som bidrar til å skape langsiktig verdi for selskapet. Derfor er bærekraft den røde tråden fra visjon til strategi i Moelven.

Råstoff fra skogen er vår hovedressurs, men bærekraft er mye mer for Moelven. Det handler om klimaet, menneskene, lokalsamfunnene, naturen og lokalmiljøet. Bærekraft dreier seg derfor om å skape langsiktig verdi ved å forvalte ressursene riktig med muligheter for å forbedre miljøpåvirkningen i et livsløpsperspektiv. Målet vårt er å kontinuerlig forbedre våre prosjekter, produkter og tjenester. Vi arbeider også for en bærekraftig samfunnsutvikling, samt for å stadig forbedre vår påvirkning på det indre og ytre miljøet.

Vesentlighetsanalyse og interessentanalyse

I 2017 ble det gjennomført analyser for å identifisere hvilke interessentgrupper som er mest berørt av Moelvens virksomhet, samt hvilke områder som har størst betydning både for Moelven og disse interessentgruppene. Moelvens satsningsområder og langsiktige ambisjoner for bærekraftsarbeidet er satt på grunnlag av disse analysene. På den måten vil vi sikre at vi møter våre interessenters forventninger, at vi er forberedt på framtidens krav og etterspørsel, og at vi på den måten kan bidra til en bærekraftig utvikling både for samfunnet generelt og for Moelven som konsern.

Systematisk prioritering

Moelvens strategi for bærekraft er basert på de fire hovedsatsningsområdene du finner på side 8.

De fire hovedsatsningsområdene har flere undertemaer. Som en ytterligere hjelp til å prioritere arbeidet, er temaene kategorisert slik:

Kobling mot FNs bærekraftsmål

For å gi arbeidet vårt med bærekraft en tydelig retning og sette det i en global kontekst, har vi koblet våre satsningsområder opp mot FNs bærekraftsmål. Moelven har identifisert de fem bærekraftsmålene som har størst betydning for både omverdenen og selskapet, og hvor vi også har en mulighet til å gjøre en forskjell.

Stoppe klimaendringene

«Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.»

Stoppe klimaendringene ved å redusere klimapåvirkningene og bidra til fornybar bioenergiproduksjon. Moelvens treprodukter lagrer også karbon, og kan videre bidra til å øke skogens opptak av karbon fra atmosfæren.

God utdanning

«Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle.»

Opplæring og utdanning er et viktig virkemiddel for å få til dette, samtidig som det er nødvendig for en bærekraftig videreutvikling av konsernet.

Liv på land

«Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning ...»

Moelven har et ansvar som kunde til skogsindustrien for å promotere bærekraftig skogsdrift. Moelven gjør dette gjennom kommunikasjon med skogeiere, og sertifiseringsordninger som PEFC™ og FSC® [1].

God helse

«Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder.»

Moelven har et ansvar for å bidra til trygghet og sikkerhet for alle som påvirkes av konsernets operasjoner og produkter.

Anstendig arbeid og økonomisk vekst

«Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.»

Moelven bidrar til å skape økonomisk vekst og arbeidsplasser gjennom sine operasjoner. Gjennom skatt, lønnsutbetalinger og innkjøp fra leverandører bidrar Moelven spesielt til lokal verdiskapning.

[1] *FSC-C092806, FSC-C113012, FSC-C115128, FSC-C107974*

Det store bildet

Internasjonalt er verdens land gjennom Parisavtalen enige om å begrense temperaturstigningen mellom 1850 og 2100 til 2 grader. Avtalen fastslår også at man skal forsøke å begrense temperaturstigningen enda mer, til 1,5 grader. For å oppnå dette må klimagassutslippene halveres innen 2030, og innen 2050 må de være netto negative. Det vil si at det fjernes mer karbon fra atmosfæren enn hva som slippes ut. I tillegg til forpliktelsen gjennom Parisavtalen, kommer stadig flere land med nasjonale målsetninger og lovmessige reguleringer. Norge vedtok i juni 2017 Klimaloven, som har en sentral målsetting om at klimagassene i Norge i 2030 er redusert med minst 40 prosent fra referanseåret 1990. I tillegg skal Norge være et lavutslippssamfunn i 2050 med i størrelsesorden 80-95 prosent reduksjon i klimagassutslippene. Riksdagen i Sverige vedtok også i 2017 en klimalov for Sverige som ble gjeldende fra 1. januar 2018. Det er vedtatt at senest i 2045 skal Sverige ha netto null klimagassutslipp, og det er vedtatt etappemål for 2030 og 2040.

EU har blant annet foreslått et nytt rammeverk, European Green Deal, som blant annet foreslår å vedta en ambisjon om at hele EU skal bli karbonnøytralt innen 2050.

Klimalovene og planene for reduksjon av klimagassutslippene gjelder for landet som helhet og retter seg ikke direkte mot enkeltselskaper som Moelven. Både som en ansvarlig samfunnsaktør og gjennom den strategiske koblingen konsernet har mot bærekraftsmålene i Parisavtalen, har imidlertid Moelven en klar forpliktelse til å jobbe for å redusere klimagassutslippene. På kort sikt har konsernet satt konkrete mål for hva som skal oppnås. Disse er beskrevet nærmere under hvert tema i denne rapporten. Målsettingene har samme tidsramme som den gjeldende strategiplanen, det vil si til og med 2022. For å følge utviklingen på lengre sikt, fram mot 2030 og videre, følger Moelven blant annet klimagassutslipp per enhet verdiskaping, GEVA. GEVA (Greenhousegas Emissions per unit Value Added) er et uttrykk for forholdet mellom klimagassutslipp og verdiskaping. Det er gjort beregninger som viser at en årlig reduksjon på 5 prosent det vil si at klimagassutslippene blir mindre sammenlignet med verdiskapingen, er nødvendig for at det skal være mulig å nå målene i Parisavtalen. Utviklingen i Moelvens GEVA er vist i figuren under.

Realisert GEVA for perioden 2010-2019
Budsjett og strategi 2020-2022

GEVA målt for et enkelt år gir liten informasjonsverdi, det er den langsiktige utviklingen som er viktig. Det kan alltid komme enkeltår hvor spesielle forhold gjør at utviklingen avviker fra den målsatte trenden, som for eksempel 2018 i figuren over. Årsaken til økningen i GEVA i 2018 var en brann i et bioenergianlegg som forsynte ett av konsernselskapene med varmeenergi. For å sikre energileveransen ble det etablert en reserveløsning med et oljebasert fyranlegg, og CO_2-utslippene økte betydelig sammenlignet med det fra biokjelen.

Foruten å hele tiden arbeide for å redusere klimaavtrykket fra egen virksomhet, er Moelven opptatt av å bidra til at samfunnet som helhet skal bli mer bærekraftig.

FNs klimapanel har pekt på tre viktige forutsetninger for å begrense temperaturstigningen til 1,5 grader, og disse passer meget godt inn i Moelvens verdikjede og forretningsdrift:

1. Energisektoren må bli bærekraftig. Dette betyr ikke bare at bruken av fossil energi må reduseres betydelig, til fordel for fornybar energi som vann-, vind-, sol- og bioenergi. Moelven leverer årlig betydelige mengder biomasse til bioenergiindustrien. Energien som produseres kan erstatte energi fra fossile energikilder. Bærekraft i energisektoren innebærer også at vi må benytte energi mer effektivt. Selv om hoveddelen av Moelvens energibehov dekkes gjennom egenprodusert bioenergi, arbeider vi kontinuerlig for å redusere forbruket og effektivisere utnyttelsen.

2. Byene må bygges på en klimavennlig måte. Over halvparten av verdens befolkning bor i byer, og andelen er stigende. Når byene skal bygges ut må det legges til rette for lave utslipp, samtidig som bygninger og infrastruktur ikke må være avhengige av fossile energikilder. Moelven bidrar til dette ved å levere bærekraftige, trebaserte byggematerialer, samt industrialiserte, klimasmarte byggemetoder. På denne måten er vi med på å redusere utslippene fra byggeaktivitet og å utnytte treets egenskaper som karbonlager.

3. Menneskers forbruk og livsstil må være bærekraftig. Enkeltmennesker kan også bidra til å kutte i klimagassutslippene. Valgene vi gjør i hverdagen har stor betydning for karbonavtrykket vi setter. Gjennom sertifiseringsordninger, produkttester, og ikke minst en transparent bærekraftsrapportering ønsker Moelven å sette fokus på hva vi kan gjøre, foruten å gjøre det enkelt for våre kunder å velge produkter med god kvalitet som er produsert på en bærekraftig måte.

FNs bærekraftsmål

- FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål som ble vedtatt av FNs medlemsland høsten 2015.
- Målene er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.
- Bærekraftsmålene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold.

GLOBAL REPORTING INITIATIVE

Analysen som danner grunnlaget for valg av satsingsområder, og vesentlige tema knyttet til satsningsområdene, er gjennomført i henhold til Global Reporting Initiative sine retningslinjer.

Klimasmarte produkter og tjenester

AMBISJON:
Vi og materialene vi produserer skal være klimapositive

13 STOPPE KLIMAENDRINGENE

Ivaretar naturressursene

AMBISJON:
Vi skal bruke fornybare ressurser, og utnytte hele ressursen

15 LIV PÅ LAND

3 GOD HELSE

4 GOD UTDANNING

8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST

Mennesket i fokus

AMBISJON:
Vi skal være en attraktiv og trygg arbeidsplass

Lokale verdier

AMBISJON:
Vi skal skape grønne arbeidsplasser

Vi er en pålitelig partner

Bærekraftsmålene retter seg mot både økosystemer (biosfære), samfunn og økonomi. Moelven driver en virksomhet som er sterkt knyttet til klima (mål 13) og liv på land (mål 15), men er samtidig avhengig av mennesker med god helse og utdanning (mål 3 og 4) for å kunne bidra til å fremme en varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle (mål 8).

Interessentdialog og forventinger

Moelvens strategi for bærekraft er basert på en vesentlighetsanalyse og en interessentanalyse. Tabellen viser grupper som er definert som Moelvens interessenter, deres interesseområder og hvordan vi kommuniserer med dem.

Interessentgruppe	Hva bryr de seg om?	Hvordan kommuniserer vi med dem?
Kunder	· Pris og kvalitet · Sertifisering · Bærekraftig skogbruk · Klima · Avfall	· Salg og markedsføring · Digitale medier · Kundeundersøkelser · Møter og samtaler · Kvartal- og årsrapportering
Fremtidens og dagens medarbeidere	· Arbeidsvilkår · Visjon · Samfunnsansvar · Miljø · Personlig utvikling	· Møter og samtaler · Digitale medier · Messer · Reklame
Myndigheter	· Innovasjon · Samarbeid · Klima · Skogbruk · Rapportering	· Møter og samtaler · Klyngesamarbeid · Kvartal- og årsrapportering
Lokalsamfunn	· Miljø · Arbeidsplasser · Lokal verdiskapning · Transparens	· Markedsføring · Digitale medier · Møter og samtaler · Kvartal- og årsrapportering
Eiere	· Langsiktig strategi · Ressurseffektivisering · Klima og miljø	· Møter og samtaler · Kvartal- og årsrapportering
Leverandører (inkl. skogeiere)	· Bærekraftig økonomisk drift · Ressurseffektivisering · Bærekraftig skogbruk	· Møter og samtaler · Klyngesamarbeid · Digitale medier · Markedsføring
Interesse-organisasjoner	· Ressurseffektivisering · Biodrivstoff · Sertifisering · Biodiversitet	· Møter og samtaler · Konferanser · Klyngesamarbeid · Digitale medier
Kapitalmarkeder	· Langsiktig strategi · Risiko og muligheter · Transparens	· Møter og samtaler · Kvartal- og årsrapportering

Klimasmart og bærekraftig verdiskaping

MOELVENS KARBONAVTRYKK:
157 519 tonn CO_2 utslipp fra virksomheten
1.469.283 tonn CO_2 lagret i ferdig-varer

CO_2 3,3 mill. tonn

CO_2 27 000 tonn

CO_2 13 000 tonn

Avfall
12 846 tonn totalt
833 tonn farlig avfall
387 tonn plast
85 % sorteringsgrad

CO_2 3 380 tonn
229 GWh el.

3399 ansatte
1680 i Sverige
1691 i Norge
28 i andre land
H1 = 11,3

CO_2 6 000 tonn

Stål 1,300 tonn
Gips 7,100 tonn
Kjemi 8,7 mill. liter
Plast 1,600 tonn

Biomasse
Pellets
Fjernvarme

Energi
Bioenergi produsert 746 GWh
Energiinnhold i biomasse solgt 1 563 GWh

Bygginnredning
2 190 prosjekter

Moduler
5 832 stk

Finérplater
107 600 m^3

Limtre
52 800 m^3

Høvellast
0,78 mill. m^3

Skurlast
2,1 mill. m^3

CO_2
Ca. 1,5 mill. tonn lagret i ferdigvarer

Driftsinntekter 10,3 mrd. NOK
Driftsresultat 335 mill. NOK
17 % omsetning til 40 land utenfor skandinavia

CO_2 107 000 tonn.
Totalt transport til kunder

Fem bærekraftsmål – vårt ansvar

Satsningsområder, mål og prioriteringer

Fire satsningsområder	Vesentlige tema	Resultater i 2019	Mål og prioriteringer
Vi og våre materialer skal bli klimapositive	1. Energibruk i egen produksjon 2. Transport av varer 3. Produksjon av bioenergi 4. Klimafordeler i skogen 5. Klimasmart design 6. Avfallshåndtering på kontorene	· **229** GWh el. forbruk · **157 519** tonn utslipp av CO_2 · **1 469 283** tonn CO_2 lagret i ferdigvare	· **10 % reduksjon av elektrisitets-forbruk innen utløpet av 2022** · 208 GWh el. forbruk · Minimum Euro 6 lastebiler innen utløpet av 2022 · Effektivisere logistikk · 10 % reduksjon i scope 3-utslipp innne utløpet av 2022
Vi skal bruke fornybare ressurser og utnytte hele ressursen	1. Bærekraftige materialer 2. Ressurs-optimalisering 3. Ressurseffektiv design og emballasje 4. Avfallshåndtering i produksjon	· **100 %** tømmer er kontrollert · **387** tonn plast gjenvunnet · **1651** tonn forbrukt plast · **85 %** sorterings-grad	· **90 % sorteringsgrad på alle anlegg innen utløpet av 2021** · Øke andelen bioplast og resirkulert plast så mye som mulig · Finne/utvikle miljøvennlige alternativer til plast
Vi skal være en attraktiv og trygg arbeidsplass	1. HMS 2. Engasjerte og kompetente medarbeidere 3. Helsevennlig kjemikaliebruk	· **11,3** H1-verdi · **34,8** H2-verdi · **207,5** F-verdi · **3 208** risikorapporter · **5,4 %** sykefravær · **3 399** ansatte, og totalt **31** lærlinger	· **H1 < 4 , H2 < 16 , sykefravær < 4 % innen utgangen av 2022** · **Risikorapporter >3500**
Vi skaper flere grønne arbeidsplasser	1. Økonomisk verdiskapning i lokalsamfunnet 2. Lokalmiljø	· **828** MNOK i samlet skattebidrag i Norge og Sverige · **4 235** MNOK i estimert samfunnsbidrag · **3 399** direkte arbeidsplasser · Ingen brudd på forurensningsloven eller tilsvarende lovgivning som har ført til bøter	· **Ingen brudd på forurensningsloven** eller tilsvarende lovgivning i 2020

Grunnforutsetning – Vi er en pålitelig partner

På Jylland i Danmark glir Casa Ry rett inn i de landlige omgivelsene. Boligen, som har fasade i sedertre fra Moelven, fikk i 2019 den tyske arkitekturprisen Iconic Award i kategorien Innovativ arkitektur.

Klimasmarte produkter og løsninger

Våren 2020 skal den 30 meter høye prototypen av vindkrafttårn i limtre monteres på Björkö i Göteborgs skjærgård.

Vindmøller i tre gir kraft til en grønnere klode

- Ved å bygge vindkrafttårn i tre bruker vi et fornybart materiale til å skape fornybar energi, sier Johan Åhlén i Moelven Töreboda AB.

FOR Å REDUSERE UTSLIPPENE av CO_2 er det viktigere enn noen gang å produsere kraft fra fornybare kilder. Vindkraft bidrar ikke til utslipp av karbondioksid og kan bli en av våre viktigste kilder til fornybar energi i framtiden. Klimasmarte energiløsninger bør selvfølgelig bygges i et klimasmart materiale, og sammen med innovasjonsselskapet Modvion er Moelven nå i full gang med et pilotprosjekt knyttet til trebasert vindkraft.

- Målet er å utvikle et konsept som gjør at man kan bygge 150 meter høye vindkrafttårn i limtre, sier Johan Åhlén, daglig leder i Moelven Töreboda AB.

Lettere å frakte

Vindkraft blir generelt mer lønnsomt jo høyere vindmøllene bygges. Det blåser sterkere og mer stabilt i høyden og større rotorblad kan drive en større generator. Dermed kan vi hente ut mer energi av vindkrafttårnene.

Utfordringen med ordinære vindmøller i stål er at når høyden øker, blir de svært dyre å både produsere og transportere. Ved å bygge modulære tårn i limtre senker vi både kostnadene og klimagassutslippene.

- Fordelen med å bygge i tre er at man kan frakte tårnene til steder man ikke tidligere har kommet til med stålkonstruksjoner. Vi lager store treelementer som kan stables oppå hverandre. Disse er lettere å frakte og kan monteres sammen ute på byggeplass, sier Åhlén.

Prototypen klar

Den første prototypen av vindkrafttårn i limtre er 30 meter høy og skal etter planen monteres på Björkö i Göteborgs skjærgård våren 2020.

Åhlén forteller at et vindkrafttårn i tre er like stabilt som et ståltårn, og at det kan leveres til samme kostnad. Fordi tre binder karbon, og produksjonen av et tårn i tre slipper ut mindre CO_2 enn et tårn i stål, kan det i tillegg bidra til store miljøgevinster.

Ved å stable treelementene oppå hverandre, kan man effektivt frakte vindkraft-tårnene til steder man ikke tidligere har kommet til med stålkonstruksjoner.

Alle foto: Modvion

Her, hos Moelven Töreboda AB, produseres klimasmarte energiløsninger i et klima-smart materiale.

Klimaregnskap

Moelvens klimaregnskap er utarbeidet i henhold til GHG-protokollen, som er den mest anerkjente metoden for klimagassrapportering.

(Tonn CO_2-ekvivalenter)	Endring %	2019	2018
Scope 1 (Utslipp i selskapet)	**-25,6 %**	**13 053**	**17 555**
Fyringsolje		1 299	6 151
Diesel		10 845	10 628
Biodiesel		13	11
Bensin		28	20
LPG (Gass)		862	695
Moelven eid transport av varer (fra leverandør)		5	50
Direkte biobasert utslipp (utenfor scope)	**-1,3 %**	**349 964**	**354 620**
Bark		220 715	188 151
Sagflis		20 911	64 966
Hoggerflis		62 132	61 748
Kutterflis		6 476	6 560
Celluloseflis		1 524	4 477
Pellets		163	228
Ved		37 697	27 339
Grot		333	383
Biodiesel		13	767
Scope 2 (Utslipp tilknyttet elektrisitetsforbruk)			
Lokasjonsbasert beregning	8,9 %	3 380	3 105
Markedsbasert beregning	2,9 %	119 141	115 784
Scope 3 (Utslipp utenfor selskapet) (Tonn CO_2-ekvivalenter)	**-1,1 %**	**141 087**	**142 611**
Transport av varer til kunde utført av tredjepart		106 977	99 060
Tredjeparts transport av varer (fra leverandør til Moelven)		32 779	41 649
Flyreiser		345	483
Arbeidsrelatert biltransport		985	1419
TOTALT UTSLIPP (scope 1, scope 2-lokasjonsbasert, scope 3)	**-3,5 %**	**157 519**	**163 271**
TOTALT UTSLIPP (scope 1, scope 2-markedsbasert, scope 3)	**-1,0 %**	**273 280**	**275 951**

Klimaregnskapet er basert på utslipp av CO_2, da det ikke er identifisert eller kvantifisert utslipp av andre klimagasser som CH_4, N_2O, HFC, PFC, SF_6 eller NF_3. Da 2017 er første år for rapportering iht. GHG-protokollen er 2017 satt som basisår for fremtidig sammenligning.

Utslippsfaktorer er hovedsakelig hentet fra Defra (Department for Environment, Food & Rural Affairs). Utslippsfaktorer for elektrisitet er basert på NVE sine faktorer i Norge, mens det er brukt Energimarknadsinspektionen og Reddis et al. 2015 sine faktorer for Sverige.

For beregninger av biobasert utslipp er EN 16449 lagt til grunn, basert på verdier fra Treteknisk Institutt samt Erik Eid Hohle (Bioenergi). For systemavgrensning er prinsippet for eierskap og hvor Moelven er fakturamottaker for aktiviteten lagt til grunn.

Vi har klimasmarte produkter og tjenester

Moelven påvirker klimaet gjennom mange av operasjonene til selskapet.

SKOGEN TAR OPP CO_2 fra atmosfæren gjennom fotosyntesen, og lagrer dette som karbon i treet. Tømmerstokken foredles av Moelven til høyverdige produkter og materialer som har lang levetid. Restråstoffet fra produksjonen, som bark og flis, bruker Moelven enten selv til å produsere bioenergi, eller det selges videre til bioenergi- eller masseindustrien.

På et sagbruk blir i overkant av halvparten av tømmerstokken til skurlast. Denne videreforedles og kan i mange tilfeller erstatte konkurrerende materialer som har større klimapåvirkning enn trebaserte produkter og løsninger.

Samtidig bidrar lagringen av karbon i treprodukt-ene til at CO_2 holdes ute av kretsløpet i atmosfæren. Produksjon og langvarig bruk av treprodukter kan dermed ha en klimapositiv effekt.

Den halvparten av tømmerstokken som blir til flis og bark, ofte omtalt som biomasse, brukes i industrielle prosesser som bioenergiråstoff eller til papir- og kartongproduksjon. Bioenergi produsert på biomasse fra skogen defineres som fornybar energi, siden det er en del av det naturlige karbonkretsløpet. Moelven produserer bioenergi som vi selv bruker i produksjonen, eller selger til eksterne kunder. Moelven selger også en stor andel biomasse, som brukes til energiproduksjon i for eksempel fjernvarmeanlegg.

Moelven påvirker også klimaet negativt gjennom bruk av energi basert på fossilt brennstoff. Våre industrivirksomheter forbruker elektrisitet og drivstoff for å drifte sine operasjoner. Moelven bidrar også til klimautslipp hos leverandører, gjennom sine innkjøp. Spesielt transportleddet påvirker klimaet negativt.

Resultater

Moelven arbeider stadig for å forbedre kvaliteten på klimarapporteringen. Det er utarbeidet en egen rapporteringsmanual for å tydeliggjøre forventninger, krav og definisjoner på hvilken informasjon som skal inngå i rapporteringen. Systemet som benyttes er det det samme som benyttes for rapportering av økonomiske data.

Det har ved rapportering av bærekraftsinformasjon for 2019 blitt avdekket enkelte feil og avvik for tidligere år. Hyppigheten og antallet feil som avdekkes er imidlertid stadig fallende, og tyder på at kvaliteten på rapporteringen øker.

Scope 1-utslippene har blitt betydelig redusert i 2019. Hovedårsaken er at det i 2018 ble brukt betydelige mengder fyringsolje i et oljebasert fyranlegg som fungerte som reserveløsning etter en brann i biokjelen som forsynte Moelven Valåsen AB med termisk energi. Et nytt bioenergianlegg kom på plass sommeren 2019. Utover dette har det vært lite endringer i forbruket av fossile energikilder som faller innenfor scope 1. Det foreligger planer for utfasing av ytterligere oljebaserte fyringsanlegg. Det største potensialet ligger imidlertid innenfor interntransporter, hvor elektrifisering eller overgang til anleggsmaskiner som kan benytte biodiesel i større omfang er tiltak som vurderes. Utover endringene som fulgte av det nye fyranlegget ved Moelven Valåsen AB, har det heller ikke vært større endringer i driften tilknyttet de direkte biobaserte utslippene.

I 2019 har elektrisitetsforbruket blitt redusert til 229 GWh fra 230 GWh i 2018. Dette inkluderer imidlertid en økning i forbruket som følge av at den nye energisentralen og pelletsfabrikken på Sokna ble igangkjørt høsten 2019. Isolert sett har dette gitt en økning i elektrisitetsforbruket, men det gir samlet sett gir en reduksjon i konsernets klimaavtrykk på grunn av redusert transportbehov. Selv om det samlede elektrisitetsforbruket er redusert noe, så har scope 2-utslippene økt som følge av endringer i utslippsfaktorene fra 2018 til 2019.

Vi redder ikke klimaet ved å rive

Ved å se potensialet i de byggene vi allerede har, kan vi spare både miljøet, lommeboka og samfunnet.

ÅRLIG RIVER VI over 22.000 bygg i Norge, ifølge Grønn Byggallianse. Det gir store klimagassutslipp og høyt ressursforbruk. Ved å bevare bygningene vi allerede har, og heller løse nye behov ved å bygge om eller bygge på, kan vi bruke mindre materialer, spare tid og belaste lokalsamfunnet mindre. Det er positivt for både folk, klimaet og lommeboka.

- Minst 80 prosent av byggene vi vil ha i Skandinavia i 2050 er allerede bygd, og 60 prosent av disse kommer til å skrike etter renovering, sier Aasmund Bunkholt, daglig leder i Trefokus AS.

Fordeler med påbygg i tre

Bunkholt er sikker på at det kommer til å bli enda mer fokus på å bevare eksisterende bygningsmasse i årene som kommer. Det er nemlig mye man kan gjøre med et gammelt bygg som ikke lenger møter dagens krav. Et vanlig argument for å rive og bygge nytt, er behovet for mer plass eller å kunne utnytte arealet man allerede har på en bedre måte, ifølge Grønn Byggallianse. Ved å flytte eller fjerne innvendige vegger kan man endre planløsningen. En annen mulighet er å bygge på en etasje eller flere. Bæreevnen til den eksisterende konstruksjonen kan være en utfordring, men påbygg i tre kan gi flere fordeler.

- Tre er lett, sterkt og enkelt å tilpasse til ulike behov. Eksisterende bygninger tåler gjerne at man bygger på én til tre etasjer i tre. Det er et materiale som gir store muligheter, sier Bunkholt.

Treets lave egenvekt i forhold til styrke, gjør det enklere å fortette med påbygg i byer. Det trengs også mindre grunnforsterkninger enn med andre materialer, noe som sparer tid og kostnader.

Tre på toppen

Byggenæringen bruker 40 prosent av materialressursene i samfunnet, ifølge Grønn Byggallianse. Ved å bevare eksisterende bygningsmasse kan vi spare materialressurser. Produksjon av nye grunnkonstruksjoner og fundamenter gir også store utslipp av klimagasser, og vi kan spare klimaet mye ved å bevare og rehabilitere konstruksjonene vi allerede har.

Både Moelven Byggmodul AB og Moelven Töreboda AB er en del av samarbeidsprosjektet Timber on Top. Prosjektet samler aktører fra hele verdikjeden innenfor byggenæringen, og målet er å forlenge levetiden til eksisterende bygninger ved hjelp av gjenbrukbare og prefabrikkerte byggsystemer.

- Å være bærekraftig er en av Moelvens verdier, og det innebærer at vi må bruke ressursene våre på en smart og effektiv måte. Ved å utvikle eksisterende bygninger kan vi være med på å dekke etterspørselen etter nye boliger og lokaler på en klimasmart måte, sier Johan Samuelsson, daglig leder i Moelven Byggmodul AB. ●

Myter om riving og rehabilitering

Det koster mer å rehabilitere enn å rive og bygge nytt.
Mange regnestykker viser at det i dag er mer økonomisk lønnsomt å rive og bygge nytt, men dette avhenger av hva man inkluderer i regnestykket. Etter hvert som forståelsen for bærekraft vokser, vil faktorene i regnestykket endres.

Bare nye bygg kan være grønne og miljøsertifiserte.
Nye og miljøsertifiserte bygg blir ofte løftet fram som de grønneste byggene. Men selv om et nytt bygg kan gjøres mer energieffektivt, er det vanskelig å få et klima- og ressursregnskap til å forsvare å rive og bygge nytt fremfor å rehabilitere.

Det er vanskelig å tilfredsstille moderne krav til inneklima i eksisterende bygg.
Et vanlig argument for å rive eldre bygg er at det ikke er mulig å få til gode ventilasjons- og kjøleløsninger. Ofte tenker man at takhøyden er for lav til tiltenkte ventilasjonskanaler og at tekniske rom er for små til planlagt utstyr. Men det finnes mange alternative måter å oppnå god luftkvalitet og godt inneklima på.

Kilde: Grønn Byggallianse

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Energibruk i egen produksjon

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven har et betydelig energiforbruk i produksjonen. Sammen med transport er dette den største driveren til klimagassutslipp. Det har derfor stor betydning for konsernets evne til å levere klimasmarte produkter og tjenester.
Energiforbruket i egen produksjon er vesentlig for Moelven og interessentene siden det både representerer en miljøutfordring samtidig som det utgjør en stor kostnad. Moelven dekker en stor andel av sitt eget energibehov ved forbrenning av biomasse.

Policy og tilnærming

Moelven har en målsetting om å redusere energibruken på sine anlegg. Dette skal gjennomføres ved å aktivt delta i den teknologiske og markedsmessige utviklingen av bioenergisektoren, samt utrede alternativ energibruk der det i dag benyttes fossilt brensel.

For å gjennomføre dette har Moelven derfor satt et mål om å dekke minimum 95 prosent av behovet for oppvarming av lokaler og tørking fra egenprodusert bioenergi i treindustrien.

Innovasjon og aktiv bruk av ny teknologi er viktig for å kunne redusere energiforbruket. Gjennom prosjektet «Det smarte digitale sagbruket» som ble gjennomført på sagbruket Moelven Valåsen AB i Karlskoga i Sverige, har Moelven tilegnet seg kunnskap og erfaringer som nå danner grunnlag for energieffektiviseringstiltak på tvers av hele konsernet. Det er også gjennomført en detaljert energikartlegging blant samtlige av konsernets virksomheter i Sverige. Resultatene fra disse prosjektene danner grunnlaget for konsernets oppdaterte målsetting om å redusere strømforbruket til 208 GWh innen utløpet av 2022.

Evaluering av resultater

Det totale energiforbruket i Moelven for 2019 er noe redusert fra 2018, delvis på grunn av redusert aktivitet ved en del anlegg. Det pågår stadig arbeid for å kvalitetssikre rutiner for måling og rapportering av energiforbruket, og det er også for 2019 avdekket enkelte områder hvor rapporteringen ikke har vært konsistent over tid. Dette interne kontrollarbeidet fortsetter i 2020.

Det fossile energiforbruket ble redusert med ca. 36 prosent. Dette skyldes et unormalt høyt forbruk i 2018 på grunn av at det i en periode ble benyttet oljefyring som reserveløsning ved Moelven Valåsen AB etter brann i bioenergianlegget.

Moelven har satt en overordnet målsetning om å redusere elektrisitetsforbruket med 10 prosent fra 2017-nivå innen utløpet av 2022. I 2019 ble energiforbruket kun redusert med ca. 0,5 prosent. Selv om den nye pelletsfabrikken inngår i 2019 og dermed har trukket det totale forbruket opp, er det likevel et betydelig arbeid igjen for å møte dette målet. En viktig del av dette arbeidet er etablering av en «Moelven-standard» for implementering av energieffektiviseringstiltak, basert på erfaringer fra «Det smarte digitale sagbruket» og energikartleggingen som er gjennomført i Sverige. ●

Kategori – Volum (GWh)	2019	2018
Totalt fossilt energiforbruk (drivstoff)	39	61
Total bioenergiproduksjon i konsernet (nedre brennverdi)	746	723
Tapt bioenergi	72	145
Total elektrisitetsforbruk kjøpt	229	230
Kjøp av fjernvarme	90	164
Total salg av bioenergi	73	70
Total energiforbruk i selskapet	**885**	**893**
Forbrukt bioenergi (GWh)	601	508

AMBISJONER
- Vi skal være klimapositive
- Energiforbruket skal reduseres
- 95 % av behovet for oppvarming av lokaler og tørking fra egenprodusert bioenergi i treindustrien

RESULTATER
- 39 GWh fossil energiforbruk
- 746 GWh bioenergiproduksjon
- 229 GWh elektrisitetsforbruk
- Energikartleggingen i Sverige er gjennomført

TILTAK
- Redusere elektrisitetsforbruket til 208 GWh innen utløpet av 2022
- Etablere flere virksomhetstilpassede KPI'er for kartlegging av energibruk og energieffektivisering
- Utrulling av energieffektiviseringstiltak basert på «Det smarta digitala sågverket» og energikartleggingen i Sverige
- Videreføre eksisterende målsettinger

Energityv i kjelleren

På Moelven Langmoen AS gikk daglig leder Sven Egil Holmsen på jakt etter energityver, og resultatet er spart strøm og mindre oppvarmingsbehov.

INNERST I KJELLEREN på Moelven Langmoen AS står en gammel flisvifte. Flisvifta bruker like mye energi som 30 eneboliger gjør på et helt år. Bortgjemt har den ikke bare vært en strømtyv, men også blåst oppvarmet luft rett ut fra fabrikken.

På jakt etter mer bærekraftig produksjon gikk daglig leder Sven Egil Holmsen på let etter energityver. Han fant en stor i kjelleren - og den er ikke en gang nødvendig.

- Det verste er at vi ikke trenger vifta. Den ble bygget for å frakte huggerflis fra høvleriet og bort til fyrhuset, men nå brukes ikke den type flis til oppvarming lenger. Flisen transporteres i stedet på bil blant annet til Braskereidfoss for å brukes der, sier Holmsen.

Fyrer for kråka

Luften som blåser flisa til fyrhuset er også oppvarmet inneluft, noe som gir større behov for oppvarming av lokalene på Langmoen.

- Et umiddelbart tiltak blir å koble om rørene slik at vi heller bruker uteluft for å blåse flisa. Dette vil redusere oppvarmingsbehovet vårt betydelig. På sikt jobber vi mot å bygge en flisbinge rett utenfor veggen, slik at huggerflisa kan gå direkte ut av bygget på et transportbånd, sier Holmsen.

Når vifta kuttes vil det gi like stor effekt som strømforbruket for 30 eneboliger i ett år, eller tilsvarende effekten av hele solcelletaket på Power House i Trondheim. ●

Daglig leder på Moelven Langmoen AS, Sven Egil Holmsen, mener det er viktig at alle vurderer energiforbruket på sin arbeidsplass for å spare energi der man kan.

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Transport av varer

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Treindustri og byggeindustri er transportintensivt. Store mengder materialer og produkter transporteres over lengre avstander. Dette gjelder både transport av råvarer inn til Moelvens virksomheter, interntransporter og transport av ferdigvarer ut i markedet.

Transport er derfor et svært viktig område for konsernet både miljømessig og økonomisk. En rekke interessentgrupper berøres av miljøpåvirkningen fra transportene. Dette kan være klimagassutslipp, svevestøv, støy, trafikksikkerhet og liknende. Effektive og miljøbevisste logistikkløsninger en forutsetning for å kunne tilby kundene rask og presis levering med så lav klimapåvirkning som mulig.

Policy og tilnærming

Moelven er deleier og medlem av flere transportfellesskap som utfører en stor del av transportene for konsernet. Moelven har derfor god påvirkningskraft og kan stille krav til hvordan transportørene driver sin virksomhet.

Ulik bransjetilknytning og transportbehov til de øvrige deltakerne i transportfelleskapene bidrar til å øke mulighetene til effektivisering gjennom å sette opp transportruter som minimerer tomkjøring.

Moelven bruker også jernbane og sjøtransport for å sikre tømmertilgang og avsetningsmuligheter for flis- og energiprodukter i regioner uten lokal etterspørsel. Spesielt benyttes det jernbane ved leveranse av biomasse i Norge og Sverige.

Moelvens bærekraftspolicy setter mål og retningslinjer for transport i Moelven. Miljøpåvirkningen fra transport skal minimeres gjennom samordning, optimering og koordinering av vareflyt. Miljø skal vurderes i valg av transportmetode og det skal stilles minimumskrav til miljøstandard ved valg av samarbeidspartnere. For landeveistransporter har gjeldende krav til miljøklassifisering i 2019 vært minimum EURO-5. Ved anskaffelse av nye kjøretøy skal disse være minimum EURO-6. Målsettingen er at alle landeveistransporter fra 2022 skal utføres av kjøretøy med EURO-6 klasse eller bedre.

Disse målene og retningslinjene er implementert i samarbeidsavtalene med leverandører av lastebiltransporttjenester i både Norge og Sverige.

Moelven følger nøye med på utviklingen innen alternativer til fossilt drivstoff, som for eksempel elektrisitet og biogass. Sammen med transportselskapet LBC Logistik, har Moelven tatt initiativ til å anskaffe den første biogasslastebilen i den svenske skogsindustrien. Biogass produseres lokalt av avfall, gjødsel og planterester og er fossilfritt og klimavennlig.

Moelven jobber også aktivt med rammebetingelsene for transport. Forbedret veistandard og mulighet for økte maksimalgrenser for akseltrykk og lengde på kjøretøyene er viktig. Dette vil gjøre det mulig å effektivisere transportene betydelig, både med hensyn til miljøavtrykk og økonomi.

Jernbanetransport er et annet alternativ som bidrar til å redusere miljøavtrykket fra transporter, og det er en meget kostnadseffektiv transportform når forholdene ligger til rette for det. Moelven er sammen med flere andre industripartnere engasjert i initiativet Godspakke Innlandet.

Evaluering av resultater

Transport av varer til kunde (hvor Moelven er fakturamottaker *(tkm)*	2019	2018
Veitransport	866 926 399	887 018 524
Jernbane	88 146 362	79 891 661
Båttransport	495 968 075	359 836 730
Transport av tømmer til selskapet (Moelven) *(tkm)*	**2019**	**2018**
Veitransport	268 565 628	297 316 339
Jernbane	1 340 328	2 831 074
Båttransport	1 183 557	0
Transport av øvriger varer til selskapet (Moelven) *(tkm)*	**2019**	**2018**
Veitransport	53 597 971	97 891 247

Landeveistransport av varer til kunde gikk ned i 2019, dels på grunn av reduserte leveransevolumer innen Byggsystem-divisjonen, og dels på grunn av volumer som ble flyttet tilbake til jernbanetransport. Økning innen båttransporter til kunde skyldes økte leveranser til Kina. Reparasjon av jernbanelinjer førte i 2018 til at togtransport i perioder ikke var et tilgjengelig alternativ.

AMBISJONER

- Miljøpåvirkninger fra transport skal minimeres gjennom samordning, optimering og koordinering av vareflyt
- Minimum EURO-5 miljøklasse ved landeveistransporter
- Minimum EURO-6 ved anskaffelse av nye kjøretøy
- Miljø skal vurderes i valg av transportmetode

RESULTATER

- KPIer for transport er etablert på selskaps- og divisjonsnivå

TILTAK

- Forbedre rapporteringen av transport, inkludert transport av varer til kunder

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Klimafordeler fra skogen

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

En stor andel av de klimasmarte produktene og materialene til Moelven er basert på tømmer som råstoff. Skogen er en del av det naturlige karbonkretsløpet, og lagrer store mengder CO_2 fra atmosfæren gjennom fotosyntese. Ved å bidra til et effektivt og bærekraftig skogbruk, samt effektiv utnyttelse av tømmeret, kan Moelven bidra til å øke skogens evne til å ta opp CO_2 fra atmosfæren og lagre det i produkter. Klimapåvirkningen er dermed positiv.

Policy og tilnærming

I Sverige skjer en stor del tømmerkjøpet direkte fra skogeier. Moelven Skog AB er ansvarlig for innkjøp av tømmer i Sverige og er et av selskapene i konsernet med størst mulighet til å påvirke selve skogdriften. Moelven Skog ABs visjon, «Mer TIMMER i skogen», handler om hvordan selskapet gjennom samarbeid med skogeierne kan bidra til å maksimere potensialet i skogen. Dette gir Moelven mer og bedre råstoff, samtidig som skogeieren får god avkastning.

I Norge er det Moelven Virke AS som er ansvarlig for innkjøp av tømmer. I Norge skjer innkjøpet i all hovedsak gjennom skogeierforeningene. Moelven Virke AS er dermed ikke direkte involvert i avvirkningen eller forvaltningen av skogen på samme måte som Moelven Skog AB. Moelven som konsern har likevel et ansvar ovenfor sine leverandører til å behandle og videreforedle produktene bærekraftig, og uavhengig av landegrenser legger Moelven stor vekt på sertifisering og sporbarhet i råstoffanskaffelsen.

Beskrivelse	2019	2018
Totalt forbrukt tømmer (m³fub)	4 673 122	4 558 998
CO_2-ekvivalenter lagret i forbrukt tømmer	3 309 090	3 228 311
Produsert skurlast og kryssfiner (m³)	2 074 512	2 223 838
CO_2-ekvivalenter lagret i produsert volum (tonn)	1 469 283	1 572 217
Biomasse solgt til fornybar energiproduksjon (lm³)	919 559	1 022 222
Energiinnhold i solgt biomasse (GWh)	1 638	1 821
Totale CO_2-utslipp (tonn CO_2e, lokasjonsbasert)	**157 519**	**163 271**
Totale CO_2-utslipp (tonn CO_2e, markedsbasert)	**273 280**	**275 950**

Evaluering av resultater

CO_2 som skogen tar opp i store mengder fra atmosfæren når den vokser, lagres i treet helt til det råtner eller brennes. Treprodukter fungerer derfor som et naturlig karbonlager. Gjennom å bidra til bærekraftig og effektiv skogsdrift og ved å produsere produkter med lang brukstid bidrar Moelven til både opptak og lagring av CO_2. Moelvens virksomhet genererer et langt lavere CO_2-utslipp enn det som lagres i produktene, selv om man forutsetter at en andel av produktene brennes og dermed frigjør lagret CO_2 relativt kort tid etter produksjon. Verdikjeden samlet sett er derfor med på å redusere CO_2-konsentrasjonen i atmosfæren sammenlignet med å la skogen stå urørt. Det er viktig å være klar over at det er flere usikkerhetsmomenter som påvirker totalbildet, som for eksempel klimagassutslipp fra jordsmonn etter avskoging.

Både skogsdrift og tremekanisk industri gir restråstoff som kan utnyttes til produksjon av bioenergi. Moelven omsetter en betydelig mengde massevirke, biomasse og flisprodukter til bioenergiindustrien. I tillegg produserer konsernet selv en betydelig mengde termisk bioenergi både til eget forbruk og salg som fjernvarme. Å benytte bioenergi som erstatning for fossile energikilder er et viktig virkemiddel for å redusere samfunnets klimapåvirkning.

Beregningsgrunnlag:
Kilde for beregning av CO_2 er EN16449. Kilde for densitet er Bramming et al. (2006). Fysiske og mekaniske egenskaper hos norsk gran og furu. En aktivitet i SSFF-prosjektet. Treteknisk Rapport 65, 2006.

Det er antatt at en kubikkmeter sagtømmer av gran har en basisdensitet på 363 kg/m3, og furu har basisdensitet på 418 kg/m3. Basisdensitet er tørrvekt av vått volum (>30 % trefuktighet). Karboninnholdet er antatt 50 % av tørrvekten. Det er antatt en lik andel av gran og furu.

Gran: *363*0,5*44/12= 665,5 kg CO_2 / m3 sagtømmer*

Furu: *418*0,5*44/12= 766,3 kg CO_2 / m3 sagtømmer*

AMBISJONER
- Vi og materialene vi produserer skal være klimapositive

RESULTATER
- 3,3 millioner tonn CO_2 lagret i forbrukt tømmer
- 1,5 millioner tonn CO_2 lagret i skurlast og kryssfiner
- 1 638 GWh energipotensiale i biomasse til eksterne bioenergiprodusenter

TILTAK
- Videreutvikle forståelsen for Moelvens rolle i karbonkretsløpet og dokumentere at Moelven er klimapositiv

Foto: Øystein Grøe

Bærekraftige transporttiltak

Veitransport
Moelven har et mål om å redusere klimaavtrykket fra transport med 10 prosent innen utløpet av 2022. For å nå dette målet er det ikke tilstrekkelig å fokusere utelukkende på optimalisering av logistikken gjennom effektive transportruter, maksimal lassfyllingsgrad og minimering av tomkjøring. Det er også avgjørende å stille krav til at det skal benyttes moderne kjøretøy med lavest mulig utslippsverdier, samt øke bruken av transportmidler som er helt eller delvis fossilfrie, som for eksempel biodrivstoff eller elektriske kjøretøy. Teknologien har dessverre fortsatt ikke kommet langt nok til å kunne tas i bruk i stor skala der hvor Moelvens største transportvolum finner sted, på tømmertransporter og transport av ferdigvarer. Utviklingen går imidlertid raskt, og Moelven vil våren 2020 ta i bruk en ny biogasslastebil for å få mer erfaring med hvordan både teknikken og nettverket med fyllestasjoner fungerer i hverdagen. Lastebilen vil operere i området Värmland – Stockholm – Gøteborg. For elektriske lastebiler, som også er under stadig utvikling, er nyttelastkapasitet en utfordring i tillegg til rekkevidde. Store og tunge batterier medfører redusert nyttelastkapasitet og dermed behov for flere transporter. Uavhengig av energikilde, er begrensninger knyttet til akseltrykk, kjøretøylengde og liknende, stadig begrensende faktorer, spesielt innen det norske veinettet. Med modulvogntog, som kan være inntil 25,25 meter lange og veie inntil 60 tonn, blir det plass til mer last per kjøretøy, og man oppnår både miljømessige og kostnadsmessige gevinster ved å kunne transportere samme volum med færre turer. For Moelven er det viktig at ikke bare hovedveinettet, men også de mindre veiene inn til anleggene tilrettelegges og reguleres for slike vogntog.

Jernbanetransport
Godspakke Innlandet er en del av fagetatenes innspill til Nasjonal transportplan for å styrke godstransporten på bane. Det er beregnet at med planene som ligger i Godspakke Innlandet kan skog- og trenæringens transportkostnader reduseres med 57 millioner kroner hvert år. Industrien vil få økt konkurransekraft gjennom bedre økonomi, raskere leveranser og redusere klimagassutslippene. Pakken foreslår blant annet elektrifisering av strekningen Kongsvinger – Elverum – Hamar, nye tilkoblingsspor både på Kongsvinger, Elverum og Hamar, samt nye flerbruksterminaler i Innlandet. Innen råvareforsyning og fiberomsetning for den tremekaniske virksomheten benytter Moelven jernbanetransport i stor utstrekning. Transporten gjelder både råstoff til Moelvens industri, samt massevirke og fiberprodukter til kunder. Avhengig av avtaleform med kunden, er Moelven i noen tilfeller transportansvarlig, mens i andre tilfeller er kunden transportansvarlig. Sistnevnte transporter faller utenfor Moelvens klimaregnskap, men er inkludert nedenfor for å illustrere omfanget. Total årlig togtransport knyttet til tømmerforsyning og fiberomsetning utgjorde i 2019 hele 261 883 255 tonnkilometer (tkm) fordelt på 441 togavganger. Å transportere hele eller deler av dette volumet på vei ville ikke være bærekraftig hverken med tanke på miljøpåvirkning eller økonomi. I tillegg kommer de positive miljøeffektene av produktene som transporteres.

Bærekraftig tømmertransport

Transport er en av de store driverne av CO_2-utslipp i Moelven. Et forsøk på å gjøre tømmertransporten mer bærekraftig er 74-tonns tømmervogntog.

I Sverige er 74-tonns tømmervogntog lovlig på deler av vegnettet, og Norge skal i gang med et prøve-prosjekt i Innlandet. Når vogntog kan lastes med mer tømmer, blir hver transport mer bærekraftig.

Et viktig prinsipp i Moelven er at mest mulig transport skal gå på tog, og de transportene som må gå på vei skal være så bærekraftige som mulig. Ett 74- tonns tømmervogntog kan laste åtte tonn mer tømmer enn tradisjonell tømmerbil.

I Sverige fungerer ordningen når vi får dispensasjon for å kjøre på flere veier enn regelverket tilsier, slik at tømmeret kan kjøres på 74-tonns lastebiler helt fra skogen og til togtransport eller sagbruket.

For å sørge for at tømmertransporten blir mer bærekraftig er det viktig at vegnettet hvor 74-tonns tømmervogntog er tillatt å kjøre er stort nok, slik at man slipper å laste over tømmeret på mindre lastebiler.

Gir gass mot en bærekraftig framtid

Moelven går foran i skogsindustrien og satser på klimavennlig biogass for å transportere tømmer og trevarer.

Sammen med transportselskapet LBC Logistik, har Moelven tatt initiativ til den første biogasslastebilen i den svenske skogsindustrien. Biogass produseres lokalt av avfall, gjødsel og planterester og er fossilfritt og klimavennlig.

- Transport er et svært viktig, men utfordrende område for Moelven. Vi kan ikke vente på at andre skal komme med løsningen. Vi må selv ta initiativ til å minske CO_2-utslippene våre, sier Staffan Vilhelmsson, daglig leder for Vänerbränsle AB og primus motor for Moelvens første biogasslastebil.

En tredjedel av klimagassutslippene

For å kunne bidra til en bærekraftig framtid i tre, må Moelven ofte transportere store mengder materialer og produkter over lange avstander. Mye fraktes via jernbane og båt, men den største delen av selskapets transport foregår på veien.

Transport er en av de største kildene til klimagassutslipp i Sverige og Norge, og står for en tredjedel av utslippene, ifølge Naturvårdsverket og Miljødirektoratet. Veitrafikk bidrar mest. Dermed har det å gi gass mot en grønnere transport mye å si for klimaet, og vårt bidrag til togradersmålet fra Paris-avtalen.

Nytenkende transport

Moelvens første biogasslastebil skal stå klar våren 2020, og kommer til å kunne ses i området Värmland – Stockholm – Göteborg.

- Både lastebilteknikken og nettverket over fyllestasjoner for biogass er nå godt nok utbygd til at det er mulig å kjøre fossilfritt. Jeg er overbevist om at det kommer til å bli enda større etterspørsel fra kundene våre etter klimavennlig transport i tiden som kommer. Å bruke biogass til transport er svært framtidsriktig, sier Vilhelmsson.

Konsernsjef i Moelven, Morten Kristiansen, mener biogasslastebilen viser at Moelven søker løsninger.

- Nytenkning ligger i Moelvens DNA. Det innebærer at vi hele tiden jakter hvordan vi kan utvikle våre prosesser og produkter i det daglige – i stort og smått. Det er dette transporttiltaket et godt eksempel på, sier Kristiansen.

Modus-metoden

Byggenæringen bruker 40 prosent av materialressursene i samfunnet, ifølge Grønn Byggallianse. Ved å bygge kontorløsninger som effektivt kan endres og tilpasses til nye behov, uten å måtte kaste og kjøpe nytt, sparer vi både folk, klimaet og lommeboka. Vi kaller det Modus-metoden.

Lett å bygge om

Systemvegger kan demonteres og settes sammen igjen på nye steder – igjen og igjen og igjen. Det gjør det lett å bygge om og få et nytt kontor. Ombyggingen gir lite plager for folk og gjør det mulig å bruke lokalene under endringen. Systemveggene er tidløse og fleksible og kan derfor benyttes i lang tid.

Miljøvennlig

Miljøbelastningen for en plassbygd vegg og en prefabrikkert systemvegg er lik når veggen bygges for første gang. Men når systemveggen skal flyttes ved ombygging bidrar den ikke til mer klimagassutslipp. Jo flere plassbytter som gjøres i løpet av bygningens livssyklus, jo større blir gevinsten.

Økonomisk

Moelven Modus' arbeidsmetode baserer seg på prefabrikkerte veggsystemer. Det innebærer at veggdelene kommer ferdigbehandlet, klare til å bli montert av våre montører. Fordelene med en industriell byggemetode er mange, både når det kommer til tidsbruk, økonomi og miljø. Med den prefabrikkerte systemveggen Uni Wall halveres byggetiden og kostnaden blir 57 prosent lavere sammenlignet med tradisjonell byggemetode.

halvert byggetid sammenlignet med tradisjonell byggemetode

lavere kostnad sammenlignet med tradisjonell byggemetode

CO_2 -avtrykk sammenlignet med tradisjonell byggemetode

Om Moelven Modus

- Har bygd fleksible rom ved hjelp av systemvegger siden 1960.
- Systemløsningene kan sammenlignes med et Lego-bygg: enkelt å konstruere, skape, bygge om og bygge på.
- Nyutviklede Multi Room tar konseptet ett steg videre. Multi Room er en fleksibel og bærekraftig løsning til et frittstående rom.
- Alle byggesystemene er kretsløptilpasset og miljøsertifisert.

- I et miljøperspektiv har vi ikke råd til å ha en bruk-og-kast-tankegang.

Peder Welander,
markedssjef i Moelven Modus

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Klimasmart design

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven produserer klimasmarte produkter og materialer, med lavt klimaavtrykk sammenlignet med mange konkurrerende materialer. Produktene kan ha klimapåvirkning både i produksjon, i bruk og ved avhending. Det er derfor viktig å ta hensyn til hele livsløpet til produktet.

Sertifisering er viktig både som en del av kvalitetssikringsrutiner og for å gi våre kunder tilstrekkelig informasjon til å kunne ta bærekraftige produkt- og materialvalg. Mange av sertifiseringsordningene dekker mer enn bare klima. Dette kapittelet inkluderer derfor også andre miljøpåvirkninger.

Bygg og byggeindustrien står for ca. 40 prosent av verdens energiforbruk, og 33 prosent av verdens klimagassutslipp. Moelven har derfor en viktig rolle i å produsere og utvikle klimasmarte produkter og tjenester. Kunder og forbrukere er også i økende grad opptatt av miljøpåvirkningen.

Policy og tilnærming

Godkjenninger, sertifiseringer og produktdokumentasjoner gjør at kunder og forbrukere kan gjøre informerte valg og sammenligne ulike produkter og materialer. Moelven er underlagt en rekke regulatoriske krav som må følges. I tillegg er det en rekke krav og forventninger som stilles av andre interessentgrupper. Dette kan for eksempel være sertifiseringer og produktdokumentasjon som sluttkunder ønsker for egen del. Det kan også være dokumentasjon som er nødvendig for kunder som benytter Moelvens produkter som innsatsfaktor i egne prosjekter eller produkter, og som selv skal utarbeide god dokumentasjon eller oppnå en sertifisering av sitt sluttprodukt.

Blant de regulatoriske kravene til sertifisering er det hovedsakelig ett EU-direktiv som er relevant for Moelvens produkter, «Construction Products Regulations» (CPR) – som omhandler ulike CE-sertifiseringer. Direktivene «Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals» (REACH) og «Biocidal Products Regulations» (BPR), er også aktuelle, men på vesentlig færre områder.

Råvaresertifiseringsordningene PEFC™ og FSC® er sentrale sertifiseringer som dokumenterer at tremateriale kommer fra ansvarlig skogbruk. Les mer om disse sertifiseringsordningene i kapittelet Bærekraftige materialer.

Moelven er også en sentral aktør i å promotere tre som et klimasmart byggemateriale. Konsernet har både et ansvar og en mulighet til å påvirke samfunnet til å gjøre klimasmarte valg gjennom å blant annet velge Moelvens produkter.

Evaluering av resultater

En stor andel av Moelvens produkter og materialer er sertifisert og dokumentert med blant annet EPDer. På neste side er en oversikt over relevante miljøsertifiseringer og verktøy som er relevant for Moelven sine produkter og materialer. ●

Moelven har både levert produkter til, og vært med på prosjektering og oppføring av flere bygg med BREEAM-sertifisering. Moelven jobber aktivt med å tilpasse sine produkter og materialer for å forenkle prosessen til kunder i utviklingen av BREEAM-prosjekter. Dokumentasjon utvikles kontinuerlig i forhold til BREEAM-regelverket. Viktige områder hvor Moelvens produkter kan bidra til å samle poeng for en best mulig BREEAM-sertifisering er Mat 01 Bærekraftige materialvalg, Mat 03 Ansvarlig innkjøp av materialer og Hea 02 Inneluftkvalitet.

I 2019 åpnet Finansparken Bjergsted i Stavanger, et av Europas største næringsbygg i tre, med bærekonstruksjoner, himlinger og innredningsløsninger levert av Moelven. Bygget ligger an til å bli sertifisert som et BREEAM Outstanding-bygg, som det sjette i Norge så langt. Et BREEAM-NOR-sertifikat utstedes i fem nivåer; Pass, Good, Very Good, Excellent og Outstanding.

Foto: Sindre Ellingsen

Finansparken Bjergsted

AMBISJONER

- Moelvens produkter og materialer skal være klimapositive.

RESULTATER

- Moelvens egentilvirkede produkter av gran og furu har en miljøvurdering og produktsertifisering, og kan selges sertifisert.
- Moelvens egenproduserte produkter av gran og furu er dekket opp av EPD'er.

TILTAK

- Fortsette arbeidet med kartlegging og utarbeidelse miljøvurderinger og produktsertifiseringer i konsernet.
- Alle interiørprodukter skal emisjonstestes og dokumenteres med sertifikat der det er relevant.
- Alle inngående kjemikalier i Moelvens produkter skal dokumenteres.

En fullstendig oversikt over sertifiseringer og godkjenninger finnes på moelven.com/certificates

Miljøsertifiseringer og verktøy

Det finnes en rekke ulike aktører som har egne sertifiserings- og dokumentasjonsordninger i tilknytning til miljø og helse. Disse verktøyene og sertifiseringsordningene kan dekke enten et produkt alene, et helt bygg eller et prosjekt. En stor andel av Moelvens produkter og materialer er dekket av en eller flere av disse.

Hea 02

For interiørprodukter fokuseres det på dokumentasjon med tanke på inneluftkvalitet. Hea 02 er BREEAM-standardens måte å dokumentere inneluftkvalitet på. Dokumentasjon utarbeides gjennom blant annet emisjonstester, egendeklarasjoner og sertifikater som M1.

Environmental Product Declaration (EPD):

En EPD er et kortfattet tredjeparts verifisert og registrert dokument med transparent og sammenlignbar informasjon om produkters miljøprestasjon gjennom hele livssyklusen. Både den bakenforliggende LCA (Life-Cycle Assessment) og EPD er alltid basert på internasjonale standarder. Uavhengig verifiserte miljødeklarasjoner sikrer miljøinformasjon i henhold til de fire kravene: objektivitet, sammenlignbarhet, troverdighet og adderbarhet.

HMS og HMF

HMS-dokumentasjoner (helse, miljø og sikkerhet) benyttes i hovedsak for kjemiske produkter. HMF-dokumentasjon (Helse-, miljø- og sikkerhetsfaktablad) benyttes for ikke-kjemiske produkter. HMF beskriver arbeidsmiljøet, innemiljø, miljøpåvirkning og avfallsbehandling.

FDV

FDV-dokumentasjon er lovpålagt dokumentasjon for et bygg som inneholder produkter som skal forvaltes, driftes eller vedlikeholdes i løpet av byggets levetid.

BREEAM

BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method) er byggebransjens eget miljøsertifiseringssystem for bygninger. Systemet har eksistert siden 1990 og er det mest utbredte systemet for miljøsertifisering i Europa. Formålet er å motivere til bærekraftig design og bygging gjennom hele byggeprosjektet, fra tidlig fase til overlevert bygg. Den nasjonale tilpasningen av BREEAM i Norge og Sverige er henholdsvis BREEAM-NOR og BREEAM-SE. BREEAM er et effektivt verktøy for å samordne de ulike aktørene i et byggeprosjekt og integrere bærekraftig tenkning i alle ledd. BREEAM stiller krav til blant annet materialvalg, som leveranse av sertifiserte produkter i PEFC™ Chain of Custody eller FSC® Chain of Custody, EPD (miljødeklarasjon), Eco-product og Emisjonstester på interiørprodukter (Hea2 med M1-sertifikat eller Agbb). Et BREEAM-sertifikat utstedes i fem nivåer: Pass, Good, Very Good, Excellent og Outstanding.

Byggevaredeklarasjon (BVD)

Byggevaredeklarasjon er en standardisert måte å beskrive et produkt på. Inneholder informasjon angående materialets opprinnelse, kjemisk innholdsfortegnelse, miljøpåvirkning, sertifiseringer, samt beskrivelse av produktets installasjon, bruksfase og hvordan den skal håndteres etter endt bruk.

Byggvarubedömning (BVB)

BVB er en svensk forening som har utviklet et system for vurdering av byggematerialer, basert på bærekraft. Vurderingene gjøres på grunnlag av miljøpåvirkningen gjennom livssyklusen og innhold av kjemikalier i byggematerialene. BVB jobber også med å etablere et vurderingssystem for sosiale forhold i verdikjeden.

BASTA Bedömningar

BASTA er en svensk produktsertifiseringsordning, for kjemisk innhold i produkter. EU-kravene i REACH-direktivet er kjernen til BASTAs produktsertifisering.

SundaHus

SundaHus Miljödata er et verktøy som kartlegger miljøegenskaper til forskjellige produkter i byggindustrien. Dette verktøyet gir Moelvens kunder muligheten til å vurdere ulike produkter opp mot hverandre basert på en standardisert vurderingsmodell.

Svanen

Svanen er Nordens offisielle miljømerke som drives uten bransjeinteresse eller økonomisk interesse. Miljømerket har til formål å stimulere til en mer miljøtilpasset produktutvikling og et mindre miljøbelastende forbruk. Dette skal oppnås gjennom å utvikle kriterier for miljømerking av varer og tjenester, godkjenne produkter og veilede forbrukere og innkjøpere.

CE-merket

CE-merket (CE = Communauté Européenne) er en deklarasjon på at produsenten eller dennes representant garanterer at alle krav som stilles til produktet i det aktuelle direktivet/forordningen anses som oppfylt. Et produkt med korrekt CE-merking har fri markedsadgang i EØS-området.

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Produksjon av bioenergi

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Bioenergi er energi som er produsert fra materialer som er dannet i pågående biologiske prosesser. I motsetning til fossil energi, vurderes bioenergi som et klimanøytralt utslipp siden nedbrytning av biomasse og frigjøring av CO_2 som er lagret der inngår i det naturlige karbonkretsløpet. Bioenergi kan også erstatte fossile energikilder og bidrar derfor positivt til nullutslippssamfunnet. I Moelven utnyttes energien som varme, og selges eksternt som fjernvarme. Biomasse blir også solgt til eksterne kunder, som bruker dette til å produsere bioenergi enten i form av varme til egen industri, fjernvarme eller elektrisitet. For å sikre god økonomisk drift er Moelven avhengig av å utnytte hele tømmerstokken, og bioenergi er dermed en viktig ressurs for å skape verdi ut av flis- og barkprodukter.

Policy og tilnærming

Energipotensialet i konsernets flis- og barkprodukter, inklusive celluloseflis, er ca. 2,5 TWh. Det ligger derfor et betydelig potensial både med tanke på økt egenproduksjon og et økt marked for bioenergi generelt. Den nye pelletsfabrikken som ble åpnet i oktober 2019 representerer et stort skritt i retning av å utnytte dette potensialet. Foruten å øke foredlingsgraden på restråstoffet betydelig, gjør integrasjonen med en ny bioenergisentral og ny tørketeknologi at energibruken i pelletsproduksjonen reduseres med opptil 37 prosent.

I Moelven sin bærekraftspolicy er følgende mål og retningslinjer gitt:

- Moelven skal redusere energibruken på sine anlegg og hente minimum 95 prosent av behovet for oppvarming av lokaler og tørking fra egenprodusert bioenergi (treindustri).
- Moelven skal delta aktivt i den teknologiske og markedsmessige utviklingen av bioenergisektoren, samt utrede alternativ energibruk på de anlegg som benytter fossil brensel for oppvarming

Evaluering av resultater

Moelven har gjennomført en kartlegging av bioenergiforbruk internt, salg av bioenergi og salg av flis til ekstern bioenergiindustri. Resultatene viser at Moelven i 2019 hadde et forbruk på 601 GWh bioenergi i form av varme. Som beskrevet i kapittelet energibruk i egen produksjon er dette hovedsakelig brukt i tørking.

Moelven kjøper også inn vesentlige mengder bioenergi fra eksterne selskaper. Dette er fordi det ofte er forskjellige forhold mellom eiere, operatør og leverandør av biomasse til forbrenningskjelene. ●

Beskrivelse	2019	2018
Flis til ekstern bioenergi-industri (GWh) (nedre brennverdi)	1 563	1 510
Bioenergi produsert i Moelven (GWh) (nedre brennverdi)	746	723
Forbrukt bioenergi (GWh)	601	508
Bioenergi solgt til selskaper utenfor konsernet (GWh)	73	70
Beregnet gjennomsnittlig effektivitet i forbrenningskjel (%)	90 %	80 %

Styremedlem i Moelven Industrier ASA, Gudmund Nordtun og bedriftsforsamlingens leder Rolf Th. Holm tar den nye bioenergisentralen i nærmere øyensyn.

BIOENERGISENTRALEN PÅ SOKNA

Den nye bioenergisentralen på 2 x 12 MW ble igangkjørt høsten 2019, og forsyner både Moelven Soknabruket AS og pelletsfabrikken til Moelven Pellets AS med miljøvennlig termisk energi. Det er første gang i Norge at en bioenergisentral er fullintegrert i et sagbruk. Det er også tatt i bruk et innovativt tørketeknologikonsept med varmegjenvinning i pelletsproduksjonen.

AMBISJONER

- Energiforbruket skal reduseres

RESULTATER

- 1 563 GWh (nedre brennverdi) energiråstoff solgt til ekstern bioenergiindustri
- 746 GWh biomasse forbrukt i egne bioenergianlegg
- 601 GWh bioenergi benyttet i egen virksomhet

TILTAK

- Forbedre måling og rapportering av bioenergiproduksjon og forbruk

MW

VISSTE DU AT...

Dette er et mål på effekt, og måles per sekund. 1 watt er effekten som kreves f.eks for å heise ca. 102 gram 1 meter opp i løpet av ett sekund ved jordoverflaten. Vi er imidlertid mer vant til å se dette på timebasis, og forkortelsen får da en "h" til slutt, som i kWh eller MWh.

Foto: Jens Haugen/Anti

Moelven lever av fornybare naturressurser og et av bærekrafts-målene våre er å ta vare på disse. Det innebærer blant annet at vi bruker hele tømmerstokken, og at tømmeret vi kjøper er sertifisert.

Tar vare på naturressursene

Skaper fornybar energi av restråstoffet

Moelvens nye pelletsfabrikk og bioenergianlegg på Sokna står nå klart.

15. oktober 2019 gikk 30 tonn pellets fra den splitter nye fabrikken på Sokna utenfor Hønefoss til Norefjell Ski og Spa. Hotellet kan dermed varme opp hele anlegget med kortreist og klimavennlig brensel, og med det gikk startskuddet for Moelvens nye pelletseventyr.
- Det er viktig for Moelven å utnytte tømmeret til det fulle, og med pelletsproduksjonen forvalter vi restråstoffet vårt på en bærekraftig og lønnsom måte. Dette er en merkedag, sa Ole Frantzen, fabrikksjef hos Moelven Pellets AS, etter at den første pelletsleveransen var et faktum.

Halvparten blir til overs

I 2018 besluttet Moelven å investere 270 millioner kroner i en ny pelletsfabrikk og et nytt bioenergianlegg på Sokna utenfor Hønefoss. Det nye anlegget er fullintegrert med sagbruksvirksomheten ved Moelven Soknabruket AS. Bioenergianlegget forsyner både sagbruket og pelletsfabrikken med energi, hvilket betyr at energien som ellers ville gått til spille fra sagbruket nå brukes i produksjon av pellets.

Ved å starte pelletsproduksjon har Moelven tatt et grep i egen regi for å øke verdien på restråstoffet fra sagbruksdriften. Det er nemlig bare halvparten av tømmerstokken som blir til trelast. Den andre halvparten blir til treflis, og for å sikre god økonomisk drift er Moelven avhengig av å utnytte hele tømmerstokken. Ved å bruke treflisen som råvare til pelletsproduksjon, kan selskapet utnytte skogens ressurser til det fulle og forvalte restråstoffet på en bærekraftig og lønnsom måte. Satsingen har hittil gitt syv nye arbeidsplasser.

Dobler norsk pelletsproduksjon

Pelletsfabrikken på Sokna er den første i Norge som er energimessig fullintegrert i et sagbruk, og vil med full kapasitetsutnyttelse doble den årlige pelletsproduksjonen i Norge. I april 2019 ble det kjent at det svenske konsernet SCA sikret seg en langsiktig og eksklusiv leveranseavtale for hele produksjonsvolumet på ca. 80 000 tonn pr år.

- Dette er en massiv avtale for nystartede Moelven Pellets, og vi er stolte av å bli leverandør til en så erfaren aktør innen fornybar energi som SCA. Denne avtalen er et bevis på at vår energieffektive og innovative satsning i pelletsmarkedet kom til rett tid, uttalte direktør i Moelven Pellets AS, Lars Storslett.

MOELVEN PELLETS AS

Moelven Pellets AS produserer hvit trepellets av råstoff fra sertifisert norsk tømmer. Den ferdige pelletsen er sertifisert i henhold til EnPlus A1 og Sustainable Biomass Program.

Hovedandelen pellets eksporteres til det europeiske markedet.

Et nytt bioenergianlegg og et innovativt energikonsept vil redusere energibruken i pelletsproduksjonen med opptil 37 prosent.

Fabrikksjef hos Moelven Pellets, Ole Frantzen, trykker på knappen som tapper 30.000 tonn pellets til Norefjell Ski og Spa.

Foto: Moelven

Her går startskuddet for Moelvens nye pelletseventyr.

Ved å starte pelletsproduksjon har Moelven tatt grep for å øke verdien på restråstoffet fra sagbruksdriften.

Hvorfor hugger vi skogen?

Skogen i Skandinavia binder cirka 55 prosent av det menneskeskapte CO_2-utslippet vårt. Så hvorfor er det da positivt å hugge trærne for å lage trebygg og andre treprodukter?

Treets egenskap som et naturlig karbonlager er en viktig grunn til det. Som hos de fleste planter gjør fotosyntesen at treet tar opp karbondioksid (CO_2). Treet bruker mest CO_2 når det vokser og tar opp mindre CO_2 når det er fullvoksent. Når treet råtner eller brennes slippes karbondioksidet ut igjen, men hvis treet hugges og benyttes som for eksempel byggemateriale, fungerer det fortsatt som karbonlager. Et vanlig bolighus i tre vil for eksempel binde opp om lag 16 tonn CO_2 i treverket.

Hvorfor bygge i tre?

Miljøorganisasjoner sier at vi må stoppe avskogingen, så hvorfor er det da bra å bygge mer i tre?

Verdens skoger er et gigantisk karbonlager og for å unngå utslipp fra disse lagrene må avskogingen reduseres. Det er dog stor forskjell på å hugge regnskogen, som ofte ikke blir erstattet av ny skog, og skogen her hjemme. For hvert tre som hugges i Skandinavia plantes det to nye trær, som i vekstfasen bruker mer CO_2 enn voksne trær. Det betyr at et aktivt skogbruk bidrar til å binde mer CO_2 enn om skogen etter hvert dør på rot. Gjennom økt skogproduksjon er det mulig å øke mengden bundet CO_2 fra 1,2 milliarder tonn i 2013 til 1,5 milliarder tonn om 60-70 år, ifølge Trefokus.

Brukt som byggemateriale fungerer tre fortsatt som karbonlager.

Hva skjer med dyrene når man hugger skogen?

For å sikre at skogbruket ikke reduserer det biologiske mangfoldet i skogen, men heller tar vare på alle artene som lever der, er det satt i verk en rekke tiltak. Man sparer blant annet viktige livsmiljøer for sjeldne og truede arter der det drives skogbruk, og det er laget krav til hvor mye skog som skal forvaltes av hensyn til artsmangfoldet, samt tider på året dyre- og fuglelivet ikke skal forstyrres.

De norske og svenske skogene legger på seg med om lag 25 millioner kubikkmeter trevirke hvert år.

Kilder: Skog – en viktig del av klimaløsningen, Skog.no, Svenskt Trä, Regjeringen.no.

CO_2

Hva skjer med hogstområdet etter at trærne er hogd?

I de skandinaviske skogene lagres det mye karbon i rotsystemet og i jorda, og rundt hogst øker CO_2-utslippet fra jorda i en periode på 10-30 år, før den nye vegetasjonen igjen sørger for et netto opptak av CO_2. Etter hogst skal skogeierne sørge for å få opp ny skog innen tre år. Det kan skje ved hjelp av planting, såing eller naturlig foryngelse fra frø. For å sørge for at den nye skogen etablerer seg raskere, vokser bedre og har høyere overlevelse kan man blottlegge mineraljorda på disse områdene. En slik markberedning forstyrrer jorda og kan dermed føre til et karbontap, men samtidig vil den nye skogen raskere kunne binde CO_2 på nytt.

?

Vil vi få for lite skog i Skandinavia, når vi bygger mer i tre?

Skog dekker rundt 38 prosent av Norges fastlandsareal, og i disse områdene finner vi til sammen nesten 11 milliarder trær som er fem cm eller mer i diameter. I Sverige dekker skog 70 prosent av landområdet. Skandinaviske skogeiere har lange og gode tradisjoner for bærekraftig forvaltning. På mindre enn hundre år har de svenske skogsressursene doblet seg. Faktisk legger de norske og svenske skogene på seg med om lag 25-30 millioner kubikkmeter trevirke hvert år. Moelven er en stor innkjøper av tømmer og for å sikre at råvarene vi anvender kommer fra et ansvarlig skogbruk, kjøper vi sertifisert tømmer.

Gir skognæringen klimagassutslipp?

Selv om råstoffet fra skogen er klimavennlig, gir skogsdrift klimagassutslipp. Utslippene kommer blant annet fra drivstoffet til skogsmaskinene og tømmerbilene som frakter tømmeret fra skogen til industrien. Disse utslippene er tatt med i beregningen av effekten ved å bytte ut andre byggematerialer med trelast. Ved å erstatte fossilt drivstoff med biodrivstoff, og etter hvert elektriske skogsmaskiner og tømmerbiler, kan man øke effekten ytterligere.

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Bærekraftige materialer

Hvor og hvorfor er det vesentlig?
I Moelvens bærekraftspolicy er det beskrevet hvordan Moelven så langt det lar seg gjøre, skal anvende naturlige råvarer som kommer fra skogen. For å sikre at disse råvarene kommer fra et ansvarlig skogbruk, kjøper Moelven sertifisert og kontrollert tømmer.

Moelven er en stor innkjøper av tømmer, og har dermed et ansvar for å bidra til et ansvarlig skogbruk. Et ansvarlig skogbruk bidrar til at skogen blir forvaltet med hensyn til grunnlaget for vedvarende bruk av skogen, inkludert hensyn til det biologiske mangfoldet i skogen samt vilkårene for å utøve friluftsliv.

Policy og tilnærming

I Moelvens bærekraftspolicy er følgende beskrevet:

- Moelven skal vedlikeholde og videreutvikle sine systemer for sertifiserte innkjøp, og maksimere kjøp og anvendelse av miljøsertifisert råvare fra sertifisert skogbruk
- Moelven skal maksimere utnyttelsen av råvarer ved produksjonsoptimering og anvendelse av restproduktene
- Moelven skal ikke kjøpe råvarer fra:
  - Illegale avvirkninger
  - Skog med høy bevaringsverdi
  - Skog der hevdvunne eller sosiale rettigheter krenkes
  - Skog med genetisk manipulerte trær
  - Naturskog som har blitt avvirket med den hensikt å utnytte området for plantasje eller ikke-skoglig anvendelse

Alle selskapene i konsernets tremekaniske virksomhet er organisert og arbeider for å oppfylle gjeldende krav for kontrollert virke, samt PEFC™-sertifisering (Programme for the Endorsement of Forest Certification) eller FSC® [1]-sertifisering (Forest Sterwardship Council) sin sporbarhetsstandard.

PEFC™ er en internasjonal NGO (ikke-statlig organisasjon) som arbeider for ansvarlig skogbruk, og utsteder sertifikater til aktører som oppfyller de kriterier som er definert. Organisasjonen promoterer ansvarlig skogsdrift gjennom tredjeparts sertifisering. Moelven er et ledd i verdikjeden i videreforedlingen av tømmeret og har dermed ansvar for sikre sporbarheten, for å kunne selge sine produkter som PEFC™Chain of Custody-sertifisert.

FSC® er i likhet med PEFC™ også en internasjonal NGO (ikke-statlig organisasjon) som arbeider for ansvarlig skogbruk, og utsteder sertifikater til aktører som oppfyller deres krav for ansvarlig skogbruk. Forskjellen i disse to sertifiseringene ligger hovedsakelig i historien til hvordan de ble utviklet. FSC® omfatter

[1] FSC-C092806, FSC-C113012, FSC-C115128, FSC-C107974

100 %
ansvarlig skogbruk

flere ulike standarder, blant annet, FSC® Chain of Custody (CoC) og gjeldende krav for kontrollert virke. All råvare som Moelven håndterer holder som minimum nivået til kontrollert virke.

I sertifiseringen opererer Moelven som et ledd i verdikjeden, og selskapet har dermed ansvaret for å sikre sporbarhet. Siden det ikke er gjennomførbart med sporbarhet på individnivå gjennom produksjonen, praktiserer Moelven massebalanseprinsippet for å sikre at alle produkter som selges har riktig sertifisering. Dette betyr at det ikke kan selges større volum av ferdigvarer enn det som kan produseres på grunnlag av innkjøpt mengde av tilsvarende råvare.

Det er ikke leverandøren som helhet som er sertifisert, men spesifiserte produktgrupper fra leverandøren.

Sertifiseringen kontrolleres på fakturanivå pr varelinje. Moelvens kunder finner sertifiseringsstatus for innkjøpt vare på følgeseddel og faktura.

Evaluering av resultater

100 prosent av alt tømmer Moelven kjøper inn er kontrollert i henhold til gjeldende krav for kontrollert virke. I Norge er i praksis all avvirkning PEFC™ Coc-sertifisert hvor en del også er dobbeltsertifisert med både PEFC™ CoC og FSC® CoC. Kunden må da velge hvilken sertifisering som skal angis inn på konto for det gitte volum. I Sverige er prinsippene for sertifisert skogbruk annerledes enn i Norge. Omkring 65 prosent av det totale skogbruksarealet er likevel sertifisert i henhold til PEFC™ eller FSC®, og andelen øker hvert år.

Moelvens systemer for innkjøp av tømmer sikrer at det kommer fra et ansvarlig skogbruk. Moelven kjøper også inn ferdig behandlede treprodukter, som inngår i vårt sortiment. Disse produktene kjøpes fra flere ulike aktører som opererer i forskjellige land. Moelven arbeider kontinuerlig for å sikre at produktene kommer fra et ansvarlig skogbruk. ●

AMBISJONER

- Moelven skal bidra til bærekraftig skogbruk, og ikke kjøpe råvarer fra kontroversielle kilder

RESULTATER

- 100 % av tømmeret er kontrollert i henhold til gjeldende krav for kontrollert virke og en høy andel er PEFC™-sertifisert eller FSC®-sertifisert

TILTAK

- Øke andelen sertifisert tømmer fra svensk skog til våre svenske sagbruk. Videreføre kontrollen og øke andelen sertifiserte handelsvarer

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Ressursoptimalisering

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven er et ressursintensivt industriselskap. Den tremekaniske delen av konsernet har for eksempel et årlig råstoffbehov på i underkant av 4,5 millioner m³ sagtømmer. Det er derfor et stort potensiale i ressurseffektivisering og –optimalisering ved selv små endringer i produksjonen.

For å sikre økonomisk drift er Moelven derfor avhengig av å utnytte ressursene sine optimalt, og å sørge for at ikke noe råstoff går til spille. Dette er et vesentlig tema for Moelven siden det påvirker lønnsomheten. Det er et vesentlig tema for omverdenen siden det handler om å unngå sløseri med verdifulle naturressurser.

Policy og tilnærming

Moelven fokuserer på ressursoptimalisering i hele verdikjeden. Dette gjelder ikke bare for råvarene, men også i transport og blant ansatte. Les mer om dette i kapitlene Transport av varer og Engasjerte og kompetente medarbeidere.

På sagbrukene blir tømmerstokkene analysert for å gjøre et optimalt uttak av emner. Dette vil si at sagen innstilles slik at det som kommer inn som en hel tømmerstokk kommer ut oppdelt i planker, sidebord, flis og fiberprodukter i en miks som i sum gir den høyeste verdiutnyttelsen av råstoffet. For å oppnå dette analyseres hver tømmerstokk med tanke på blant annet størrelse, avsmalning, vridning og kvist. Ved de mest avanserte anleggene benyttes både utvendig 3D-skanning og røntgenskanning til dette. Teknologien gir mulighet for full sporbarhet gjennom hele foredlingsprosessen fra tømmerstokk fram til ferdig trelast. Moelven jobber kontinuerlig med optimering av råstoffutnyttelsen. Det finnes store forbedrings- og utviklingsmuligheter i avansert dataanalyse, som kan forbedre uttakene basert på historiske målinger og resultater.

LEAN-prinsippene ligger også til grunn for driften på flere av Moelvens enheter, og målet er å redusere sløsing og øke effektiviteten. Et av satsningsområdene er å visualisere realtidsoppdaterte produksjonsdata til de operatører som er involvert, slik at de på den måten får muligheten til å forbedre arbeidsprosessene direkte.

LEAN er viktig også med tanke på sikkerhet på anleggene. Erfaring viser at mange arbeidsulykker skjer utenom ordinære driftssituasjoner, og det har vist seg at orden og ryddighet er et viktig risikoreduserende tiltak. Les mer om dette i kapittelet Helse, miljø og sikkerhet.

Evaluering av resultater

Ressursoptimalisering gjennom uttak av tømmerstokken er ikke kun basert på å maksimere skurgraden, men også på å maksimere produktverdien. Dette er fordi markedsverdien av enkelte uttak kan variere i forhold til volumet av uttaket.

Et viktig prinsipp for Moelven er å utnytte hele tømmerstokken. Uavhengig av hvordan uttaket blir gjort påser Moelven derfor at alt restråstoff, inkludert flis og bark, blir brukt internt eller solgt. ●

Ved Moelven Våler AS ble det i 2018 investert i en ny tømmersorteringslinje med både røntgenskanning og en 3D-ramme. Sagbruket ble dermed Norges første med røntgenskanning. Gjennom skanningen får sagbruket blant annet informasjon om kvistenes plassering og størrelse, andel kjerneved og stokkens tetthet. Dette er informasjon som brukes til å sortere stokkene, slik at tømmeret kan utnyttes på en best mulig måte videre i foredlingen.

AMBISJONER
- Vi skal utnytte råstoffet optimalt

RESULTATER
- Skurutbytte > 51 %

TILTAK
- Oppfølging av LEAN-prosjekter og –prinsipper i konsernet
- Implementering av relevante KPIer for optimering av restråstoffanvendelsen

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Ressurseffektiv design og emballasje

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven påvirker miljøet både gjennom egen industrivirksomhet og ved bruken av produktene. Gjennom ressurseffektivt design og industrialisert produksjon i kontrollerte miljøer optimaliseres materialanvendelsen og reduseres avfallsmengden, både i fabrikk, på byggeplass og i bruksfasen. Flere produkter må av praktiske årsaker lagres og transporteres utsatt for vær og vind. Riktig emballasje er viktig for å ivareta kvaliteten, men skaper ofte også en miljøutfordring. Moelven har et stort forbruk av plast til emballasje. Plast har lang nedbrytningstid i naturen, og unødig emballasje kan potensielt påvirke en kundes sertifisering av et byggeprosjekt.

Policy og tilnærming

I Moelvens bærekraftspolicy er følgende beskrevet:

- Råstoffutnyttelsen optimeres for å forbedre ressurseffektivitet og for å maksimere verdien av råmaterialet.
- Produkter designes med fokus på ressurseffektivitet. Unødvendig emballasje minimeres.
- Bruken av plast skal minimeres. Det skal arbeides for å finne alternative og bærekraftige materialer til plast.

På egne anlegg har Moelven mulighet til å sikre en avfallshåndtering som sikrer størst mulig grad av resirkulering og gjenbruk. Emballasje på egne produkter som distribueres ut i markedet, har Moelven derimot liten mulighet til å holde kontroll på. Det er derfor viktig å sørge for å benytte så lite og så miljøvennlig emballasje som mulig. Arbeidet med å kartlegge plastforbruket for å identifisere muligheter for å redusere det og samtidig kutte kostnader har høy prioritet. Produktene som tilvirkes i den tremekaniske industrien må i de aller fleste tilfeller emballeres med en form for værbeskyttelse. Det er som regel ikke praktisk mulig med direkteleveranser fra produsent til kunde uten noen mellomlagring der produktene kan utsettes for nedbør, smuss eller sollys. For å ta vare på kvaliteten og dermed verdien, anvendes emballasje som tilfredsstiller spesifikke krav til vanntetthet, UV-beskyttelse samt rivestyrke. Moelven benytter i dag en polyeten-film produsert av 95 prosent resirkulert plast som dekkemballasje. Samtidig arbeides det for å finne alternative og enda mer bærekraftige løsninger. Det finnes fungerende produkter på markedet framstilt av kraftpapir laminert med et sjikt av polyetylen og polypropylen. Produktene er imidlertid kostbare, og de er kompliserte å resirkulere på grunn av sin komplekse sammensetning. Ved Moelven Valåsen AB pågår et forsøk med PE-laminert væskekartong og sidene behandles med voks som en enkel fuktbeskyttelse. Den PE-laminerte væskekartongen er gjenvinnbar gjennom å separere fiber fra PE-komponenten. Forsøkene er lovende, men det kreves fortsatt en hel del utvikling før denne løsningen kan erstatte dagens plastemballasje basert på resirkulert plast.

Evaluering av resultater

Tonn	2019	2018
Plastemballasje forbrukt	431	262
Resirkulert plastemballasje	1 178	1 158
Bioplastemballasje forbrukt	28	24
Polyuretan forbrukt	13	24
Sum plast forbrukt	**1 651**	**1 467**
Plast gjenvunnet	387	318
Pappemballasje brukt	91	77

Hovedårsaken til økningen i plastforbruk fra 2018 skyldes hovedsakelig variasjon i produktmiks og produksjonsvolumer. Moelvens modulkonsept og systeminnredninger er eksempler på ressurseffektivt design. Gjennom effektiv serieproduksjon med god planlegging effektiviseres både ressursbruk og avfallsmengder, samt at selve avfallshåndtering blir enklere. På byggeplass reduseres både tidsforbruk og avfallsmengde. Muligheter for resirkulering og gjenbruk er også viktig. Moelven Modus har utviklet kontorløsninger som kan endres og tilpasses til nye behov, uten at man må kaste alt som finnes på stedet for så å kjøpe alt nytt. Les mer om Modus-metoden på side 26.

AMBISJONER

- Klimasmarte produkter og materialer
- Råvarenyttelsen skal optimeres
- Arbeide aktivt for å minimere bruken av plast, samt finne alternative materialer

RESULTATER

- 1 651 tonn plast forbrukt
- 387 tonn plast gjenvunnet

TILTAK

- Kartlegge ressurseffektive produkter i konsernet
- Systematisk identifisere muligheter til reduksjon av avfall og alternative emballasjematerialer

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Avfallshåndtering

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven som industrikonsern produserer store mengder avfall. En stor andel av dette er avfall som enten kan gjenbrukes, resirkuleres eller brukes til energigjenvinning.

Avfallshåndtering er et vesentlig tema både for Moelven og våre interessenter. I tillegg til negativ miljøpåvirkning er mengde avfall en indikasjon på ineffektiv produksjon som påvirker driftsresultatet, og prisen på sluttproduktet.

Policy og tilnærming

I Moelvens bærekraftspolicy er følgende retningslinjer og målsetninger for avfall beskrevet:

- Moelven skal designe produkter med fokus på ressurseffektivitet, og vurdere behov og miljøkonsekvenser av emballasje.
- Moelven skal arbeide aktivt med å redusere avfall, og ha minimum 90 prosent sorteringsgrad av resterende avfall.
- Moelven skal arbeide aktivt for å minimere bruken av plast, samt arbeide for å finne alternative og bærekraftige alternativer til plast.

Det er en grunnleggende forutsetning for all virksomhet i Moelven at alle lover og regler som berører konsernet skal etterleves. Bærekraftspolicyen som ble godkjent av konsernstyret i 2020 fokuserer derfor på aktiviteter og tiltak som strekker seg lenger enn lovverket tilsier.

De ulike enhetene i Moelven-konsernet er selv ansvarlig for avfallshåndteringen. Dette gjennomføres i samarbeid med lokale avfallshåndteringsfirmaer, som har ulike muligheter for håndtering av avfall.

Flere av Moelven sine lokasjoner jobber med LEAN-produksjonsmetoder. Dette baserer seg på kontinuerlig forbedring og reduksjon av sløsing i organisasjonen. Avfall er en form for sløsing som påvirker kostnadsnivået til produksjonen, og bør derfor reduseres til et minimum.

Evaluering av resultater

Avfallshåndtering blir prioritert stadig høyere i konsernet. God avfallshåndtering med presis sortering på flest mulig avfallsfraksjoner er en viktig forutsetning for utviklingen mot en mer sirkulær økonomi. I 2018 innførte Moelven økt detaljnivå på rapporteringen av blant annet avfallshåndteringen. Foruten økt kontroll med hvordan avfall håndteres i konsernet, har dette har gitt økt oppmerksomhet og engasjement rundt avfallshåndteringen ute hos enhetene.

Kategori	2019	2018
Totalt mengde avfall (tonn)	12 846	12 627
Total mengde farlig avfall (tonn)	833	905
Total mengde annet avfall (tonn)	12 014	11 722

Avfallshåndtering (tonn)	2019	2018
Total mengde farlig avfall til materialgjenvinning	120	49
Total mengde farlig avfall til forbrenning	426	128
Total mengde farlig avfall til gjenbruk (eksternt)	20	2
Total mengde farlig avfall til deponi (eksternt)	255	214
Total mengde farlig avfall til deponi (internt – f. eks barkdeponi)	0	0
Total mengde avfall til materialgjenvinning	3 985	2 420
Total mengde avfall til forbrenning	4 346	5 247
Total mengde avfall til kompostering	172	7
Total mengde avfall til gjenbruk (eksternt)	17	8
Total mengde avfall til deponi (ekstern)	2 001	1 647
Total mengde avfall til deponi (internt – f. eks barkdeponi)	40	227
Blandet avfall (ikke sortert lokalt)	1 484	1 472
Avfall sortert som normalt trevirke	3 144	4 837
Avfall sortert som impregnert trevirke	537	346
Avfall sortert som plast	387	318
Annet sortert avfall (sortert lokalt)	4 323	2 394
Sorteringsgrad (%)	85,0	84,3

AMBISJONER

- Sortere og gjenvinne avfall så langt som teknisk mulig

RESULTATER

- 12 846 tonn avfall inkludert
- 833 tonn farlig avfall
- 387 tonn avfall sortert som plast
- 85,0 % sorteringsgrad

TILTAK

- Videreføre kartlegging av avfall
- Fortsette arbeidet for å øke sorteringsgraden til minimum 90 %

Rapportert mengde avfall totalt i 2019 har ikke økt vesentlig, men det er en viss forskyvning mellom kategoriene. Hovedårsaken er økt fokus og kontroll med rapporteringen, og dermed økt presisjon. Dette gir et godt utgangspunkt for å vurdere hvilke områder hvor det finnes størst potensiale for ytterligere forbedringer. Detaljene i rapporteringen viser at de vesentlige endringene i mengde avfall er knyttet til renovering og investeringsprosjekter. Dette er også en viktig årsak til svingninger i avfallskategorier. Andel avfall til materialgjenvinning har økt i 2019. Primært på grunn av mangelfull rapportering i 2018.

Konsernet har en målsetning om en sorteringsgrad på minimum 90 prosent. Dette er en ambisiøs målsetning. På grunn av forbedrede rapporteringsrutiner og enkle forbedringstiltak ble sorteringsgraden vesentlig forbedret fra 2017 til 2018. I 2019 har forbedringen vært marginal, men trenden som observeres både i rapporteringen og hos de enkelte enhetene er positiv.

Det er utfordrende å måle sorteringsgrad over flere regioner, da definisjonen på sortering vil avhenge av tilgjengelige avfallshåndteringsmetoder lokalt. For eksempel vil blandet avfall kunne defineres som sortert hvis alt blandet avfall uansett går til forbrenning. Derfor rapporteres det en beregnet sorteringsgrad som baserer seg på andel sortert hos selskapet basert på total mengde avfall.

I 2020 vil arbeidet fra de tidligere årene fortsette, og fokuset på økt sorteringsgrad vil være vesentlig. Hver enkelt Moelven-enhet vil oppfordres til å videreføre dialogen med de lokale avfallshåndteringsselskapene, og utføre tiltak for å redusere mengde avfall med et spesielt fokus på avfall som blir deponert. ●

Moelven Byggmodul AB legger til rette for å sortere mest mulig avfall på en oversiktlig måte.

Foto: Moelven

Foto: Choreograph

Mennesket i fokus

Moelven gir mennesker som vil, muligheter. Thea Helene Slotnæs, Elisabeth Davis og Maren Wilson er tre av våre om lag 3400 medarbeidere som hver dag jobber for å gi deg gode produkter og tjenester.

Disse ordene reddet livet til Fredric

At vi bryr oss om hverandre kan bety forskjellen på liv og død.

- Hvis ikke Lars Kristen hadde minnet meg på å ta på meg hjelmen, er det ikke sikkert jeg hadde vært her i dag, sier yrkessjåfør Fredric Liögård.

Den 19. februar 2019 er firebarnsfaren Fredric på plass hos Moelven Vänerply i Otterbäcken i Sverige for å hente og transportere plater. Etter å ha lastet på varene, klatrer han opp på lastebilen for å stroppe fast platene. Da kommer Lars Kristen Holst, forretningsutvikler i Moelven, gående forbi.

- Han så på meg og sa vennlig at jeg hadde glemt hjelmen. Da gikk jeg ned og hentet den, før jeg klatret opp igjen, forteller Fredric.

Like etter skjer det som ikke skal skje. Fredric mister festet og faller fire, fem meter ned på asfalten, med hodet først.

Knust hjelm

- Begge håndleddene hans pekte feil vei, så vi så at de var knekt. Vi forstod at det gjorde fryktelig vondt, men bortsett fra det var vi mest urolige for hva som hadde skjedd med nakke og rygg, sier Lars Kristen, som var den første på ulykkesstedet.

I tillegg til de brukne håndleddene, skulle det vise seg at Fredric hadde punktert begge lungene, knekt syv ribbein og fått et slag i hodet. Hjelmen ble totalskadd.

Betyr mer enn vi tror

- Kollegaer som bryr seg er det mest effektive sikkerhetsutstyret som finnes. Det å stoppe opp og tørre å si ifra kan bety mer enn vi kanskje tror. Det er den vennlige påminnelsen fra Lars Kristen et bevis på, sier Anne Cathrine Amdahl, HMS-sjef i Moelven.

Fredric er i dag tilbake i full jobb og lovpriser det Lars Kristen gjorde.

- Jeg er utrolig takknemlig for at han minnet meg på å ta på hjelmen, ellers hadde jeg ikke gjort det. ●

SIKKERHETSKOMITEEN

Består av konsernsjefen, divisjonssjefene for Timber, Wood og Byggsystemer, HR-direktøren og to tillitsvalgte.

Møtes seks ganger i året og er det styrende organet for HMS-arbeidet i Moelven.

FAGFORUM FOR HMS

Består av HMS-ressursene fra Timber-, Wood-, og Byggsystemer-divisjonen, samt HR.

Arbeidsgruppe som gir anbefalinger til sikkerhetskomiteen.

Fra og med 1. mai 2019 innførte Moelven skjerpede krav til bruk av hjelm. Det innebærer blant annet at hjelmen skal ha hakestropp og være merket med logo og etternavn.

Det ble et rørende gjensyn da Fredric og Lars Kristen møttes igjen et halvt år etter ulykken.

Alle foto: Hans Haug

Se den gripende filmen på moelven.no/ordredderliv

At noen bryr seg kan være forskjellen på liv og død. At han tok på seg hjelmen kan ha reddet livet til Fredric.

Hjelmen Fredric hadde på seg sprakk da han falt ned fra lastebilen.

Moelven støtter Redd Barna

Moelven forlenger samarbeidet med Redd Barna og gir i 2019 som i 2018, 500 000 kroner for å hjelpe barn og unge med skolegang og utdanning i noen av verdens fattigste land.

Foto: Redd Barna

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Helse, miljø og sikkerhet

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) er en samlebetegnelse på arbeid med helsevern, miljøvern, arbeidsmiljø, sikkerhet og trygghet. Dette kapittelet tar i hovedsak for seg de delene av HMS som er tilknyttet menneskene, mens miljø dekkes i kapitlene «Vi har klimasmarte produkter og tjenester», «Helsevennlig kjemikaliebruk» og «Lokalmiljø».

Helse og sikkerhet er avgjørende for en bærekraftig verdiskaping. Dette gjelder ikke bare ansatte og innleid personell, men også kunder, leverandører og andre som berøres av Moelvens virksomhet. Det er derfor naturligvis et av områdene som har som har størst betydning både for Moelven, og selskapets interessenter.

Policy og tilnærming

Gjennom Moelvens reisverk, har vi satt fokus på den viktigste ressursen vår, Folk. Moelven ønsker å bidra til at alle ansatte kommer hel hjem. I tillegg skal vi fokusere på helsefremmende arbeidsmiljø gjennom et aktivt medarbeiderskap, gode verktøy for oppfølging av ansatte og gi muligheter til den som vil. Det jobbes aktivt med opplæring og holdningsskapende arbeid for å skape en sikkerhetskultur i alle ledd i organisasjonen.

Konsernet har i 2019 innført skjerpede krav til bruk av vernebriller og hjelm med det formålet å øke fokuset på sikkerheten. I tillegg er kravene til rapportering og vurdering av hendelser samlet og tydeliggjort i eget dokument. Dokumentet skal støtte lederne til å ta korrekte vurderinger i rapporteringsspørsmål, samt være et oppslagsverk for alle ansatte.

Måltall

Det er satt måltall på fire områder innenfor HMS. H1-verdi, H2-verdi, antallet registrerte hendelser og sykefravær er områder hvor vi har en klar målsetting om forbedring. Målene er også beskrevet i vårt strategiske reisverk.

Delmålet for H1-verdien, som er et uttrykk for antall skader med påfølgende sykefravær per million arbeidede timer, var i 2019 satt til <7. I 2019 økte vi fokuset på skader, og rettet større fokus også mot de skadene som var uten fravær. H2-verdien angir antall skader (med og uten fravær) per million arbeidede timer, og delmålet for 2019 var <33. Selv om Moelven har et mål om null skader, er dette delmål på veien mot en skadefri hverdag.

Vi har et mål om å øke antallet registrerte nestenulykker og farlige forhold. Vi vet at ved å øke antallet rapporter, vil fokuset øke og vi har mulighet til å gjøre noe med forholdene før det oppstår en ulykke. I 2019 hadde vi et målsatt krav om antallet rapporterte hendelser til 1 pr ansatt/år.

I tillegg er det satt måltall for sykefraværet i Moelven. For 2019 var måltallet 4,4 %. Et trygt og godt arbeidsmiljø er vesentlig for å redusere sykefraværet, og det jobbes systematisk med ulike former for helsefremmende aktiviteter for å forhindre sykefravær hos våre ansatte. Ved sykefravær har vi tett oppfølging av ansatte, med dialog og vurdering av restarbeidsevne. I de tilfeller hvor det er behov for det, har Moelven en helseforsikring for sine ansatte. Denne bidrar til at de som trenger det får raskere behandling, og dermed kommer raskere tilbake i arbeid.

Møtearenaer

HMS er i dag en naturlig del av hele Moelven. HMS er første punkt på agendaen i styremøter, avdelingsmøter i selskapene og i konsernledelsen. I tillegg har Moelven to møteforaer hvor HMS er i fokus; Sikkerhetskomiteen og fagforum HMS. I sikkerhetskomiteen deltar konsernledelsen, HMS-sjef og representanter fra de ansatte. I fagforum HMS møtes representanter fra alle divisjonene, HMS-sjef og HR-sjef Sverige. I begge foraene jobbes det med aktuelle saker og konsernovergripende HMS-spørsmål.

Granskning av hendelser

Moelvens overordnede målsetting innen sikkerhetsarbeidet er at ingen skal skade seg på jobb. Det jobbes aktivt med å spre lærdom på tvers av selskapene. I 2019 ble det innført granskning som metode i hendelser med en viss alvorlighetsgrad. Formålet med granskningene er å sikre en kvalitetsmessig grundig og objektiv undersøkelse eller gransking av hendelsen, samt å sikre oppfølging av HMS-hendelser for å hindre gjentakelse. I etterkant av en granskning, blir hendelsen beskrevet i et læringsark. Læringsarket skal gi leseren informasjon om hendelsen, rotårsakene og forebyggende aktiviteter. Granskningene skal sikre læring og erfaringsoverføring i alle selskaper i Moelven.

Nytt styringssystem

I 2018 startet arbeidet med å strukturere det systematiske HMS-arbeidet i Moelven ytterligere. Målet var å samle alt HMS-arbeid i et felles system. Gjennom å samle ressurser og dokumenter, vil man frigjøre tid hos den enkelte medarbeider, og gjøre det enklere for hvert enkelt selskap å identifisere, iverksette og følge opp forbedringstiltak. Etter en grundig prosess

VI MÅLER PÅ

H1-verdi
(antall skader med fravær per million arbeidede timer)

H2-verdi
(antall skader med og uten fravær per million arbeidede timer)

Antall registrerte hendelser

Sykefravær

Utvikling av antall skader 2015-2019

Sykefravær i Moelven fordelt på land

Skadeårsaker

ble det i september 2019 signert avtale om anskaffelse av et nytt styringssystem for HMS, kvalitet og ytre miljø. Leverandøren Landax leverer et helhetlig verktøy som skal ivareta alt HMS arbeidet i Moelven. Et felles arbeidssett vil styrke måten vi følger opp og gjennomfører forebyggende arbeid. Det er lagt opp et implementeringsløp hvor ulike moduler innføres i faser. I årene fremover vil opplæring og endrede arbeidssett prege mye av HMS-arbeidet i Moelven.

Evaluering av resultater

Skader

Moelvens overordnede målsetting innen sikkerhetsarbeidet er at ingen skal skade seg på jobb. Dessverre har vi ikke nådd dette målet enda, og i 2019 var det 63 ansatte som skadet seg så alvorlig at det medførte et fravær. Dette gir oss en H1-verdi (antall skader med fravær per million arbeidede timer) på 11,3.

Vi har økt fokuset på alle skader, og satte i 2019 også måltall for H2 (antall skader med og uten fravær per million arbeidede timer). Målet vårt i 2019 var H2-verdi på <33. Vi nådde ikke denne helt, og endte i 2019 på en H2 verdi på 34,8. Dette tilsvarer totalt 194 skader. Vi har redusert antall skader fra 241 (2018) til 194 (2019) og dette er et god trend.

Dessverre ser vi at utviklingen av H1-verdien har stoppet opp. Vi har satt inn ulike tiltak og følger opp skadene og selskapene i enda større grad. Blant annet håper vi å se effekten av læringsarkene og erfaringsutveksling på tvers av selskapene i årene fremover, og at dette vil forebygge og redusere antallet skader.

Det som er en hyggelig trend, er antallet registrerte farlige forhold. Vi vet at ved å øke antallet rapporter, vil fokuset øke og vi har mulighet til å gjøre noe med forholdene før det oppstår en ulykke. I 2019 hadde vi et mål om én rapport pr ansatt/år. Antallet rapporterte nestenulykker og farlige forhold økte fra 2844 i 2018 til 3478 i 2019. Dette gjør at vi i større grad kan forebygge hendelser. Rapporteringssystemet vårt kan også gi oss en oversikt over trender, hvem som er berørt, mulig årsak og skadeklasse. I 2019 var det følgende områder hvor flest uønskede hendelser og farlige forhold ble rapportert:

Sykefravær

Den langsiktige trenden for utviklingen i sykefraværet er fallende, og mange av Moelvens virksomheter har allerede et sykefravær som er lavere enn målet på 4,4% i 2019. Det langsiktige målet for strategiperioden er et sykefravær i 2021 på < 4,0 %, og det arbeides aktivt med bl.a. tiltak rettet mot de selskapene med høyest sykefravær, samarbeid med bedriftshelsetjenesten og medarbeiderundersøkelser.

Resultatene for Norge og Sverige var noe ulike, hvor Norge både har et høyere langtids- og korttidsfravær i både 2018 og 2019.

Kompetanseheving

Den viktigste kompetansen i Moelven er kunnskap om å utføre sin jobb på en sikker måte, slik at alle kommer seg hel hjem. Alle ansatte og innleide skal gjennomføre HMS-kurs, for å sikre en god grunnleggende kunnskap om helse, miljø og sikkerhet. I tillegg er det et krav for ledere, verneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg (AMU) å ha ytterligere kunnskaper om arbeidsmiljø. I Moelven ivaretas dette gjennom kurset «Bedre ArbeidsMiljø» (BAM). I 2019 gjennomførte 22 ansatte dette kurset i regi av Moelven. Det gjennomføres i tillegg lovpålagte kurs, som industrivernkurs, byggarbetsmiljösamordnare og kurs i varme arbeider ute på selskapene etter behov.

Over tid har det vært fokusert på konsekvent og konsistens HMS-ledelse i alle ledd i organisasjonen, gjennom samlinger ute på selskapene. Dette arbeidet ble gjennomført i 2018 og 2019, og blir videreført med fokus på et aktivt lederskap og aktivt medarbeiderskap i årene som kommer. ●

AMBISJONER
- H1: < 7 i 2019
- H2: < 33 i 2019
- Sykefravær: < 4,4 % i 2019
- 3400 risikorapporter

RESULTATER 2019
- H1: 11,3
- H2: 34,8
- Sykefravær: 5,4 %
- 3478 risikorapporter

TILTAK
- Tydelige krav
- Læring på tvers
- God sikkerhetskultur
- Fokus på aktivt lederskap og aktivt medarbeiderskap

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Engasjerte og kompetente medarbeidere

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven er en stor arbeidsgiver med 3 399 ansatte, og det er viktig at hver enkelt medarbeider har en arbeidsplass hvor de trives og får muligheten til å utvikle seg. Dette er naturligvis viktig for den enkelte medarbeider, men det er også viktig for Moelven da det er klar sammenheng mellom medarbeidertilfredshet og Moelvens resultater.

Moelven er også avhengig av å være en attraktiv arbeidsplass for morgendagens talenter. Dette er avgjørende for å sikre langsiktig verdiskaping i en bransje som er under kontinuerlig endring gjennom effektivisering, produktutvikling og innovasjon i både produksjonsprosesser, nye produkter og tjenester, og ikke minst nye og klimasmarte anvendelsesområder for tre.

Policy og tilnærming

Konsernets personalidé er å støtte opp under medarbeidere som vil utvikles. Moelven gir mennesker som vil muligheter! Vi skal derfor være best på å utvikle og ta vare på våre medarbeidere gjennom å mobilisere og utvikle vår forretningskritiske kompetanse. Vårt mål er også å sikre at vi har et trygt og sikkert arbeidsmiljø hvor alle kommer hel hjem.

Moelvens ambisjon er å bygge en kultur basert på våre styrker og utvikle det som er viktig for oss å forandre. Dette skal prege vår ambisjon om å ha mennesket i fokus – gjennom engasjerte og kompetente medarbeidere.

- Vi bygger en prestasjonskultur der vi sammen skaper internasjonal konkurransekraft. En kultur hvor vi flytter grenser, hvor vi alle fokuserer på fremtiden og kjenner stort ansvar, engasjement og bidrar til å skape Moelvens fremtid. En kultur som gjør det naturlig å være ambassadør for Moelven.
- Vi vet hvor vi vil sammen, og vi kjenner hver og en, tydelig og sterkt, at vi er en del av en større helhet. Vi samarbeider over grenser og har en god balanse mellom våre selskapers selvstendighet og det som er viktig at vi gjør likt.
- Å tenke nytt er en del av vårt DNA, i det store og i det små. Vi arbeider løsningsfokusert og for en kultur hvor arbeid med kontinuerlige forbedringer får stor plass. Vi feirer våre fremganger og legger merke til det som gjør at vi lykkes. Vi har mot til å prøve, vi tør å gjøre feil og vi lærer av våre feil.
- Vårt utgangspunkt er at alle medarbeidere vil gjøre seg kompetente, medvirke og involvere seg. Det kaller vi et aktivt medarbeiderskap.
- Vår handlingskraft og evne til å omsette idéer til virkelighet er vår styrke. Den vekkes gjennom at medarbeidere får handlingsrom og ansvar og gjennom et tillatende klima som skaper mot. Vi arbeider for å involvere alle medarbeidere. Vi er tydelige med forventinger og mandat og gjør det mulig for medarbeidere å lykkes.
- Vår væremåte bygger på medmenneskelighet og respekt, og har menneskelige verdier i sentrum. Vi har et fellesskap og en varme som kjennes, med en nærhet og åpenhet mellom forskjellige nivåer og deler i organisasjonen. Vi vil gjøre hverandre bra og kjenner glede når andre lykkes. Vi jobber for å bygge et lag som preges av mangfold.

I løpet av 2019 er det utviklet en plattform for medarbeiderskap og ledelse i Moelven. Dette er vårt **Aktive medarbeiderskap** og **Aktive lederskap**. Med vår desentraliserte organisasjon er det viktig å bygge Moelvens kultur gjennom våre medarbeidere og ledere. Gjennom hele 2019 vil dette rulles ut til alle medarbeidere i hele Moelven og ny systematikk for oppfølging av både leder- og medarbeiderskap vil bli implementert i løpet av året.

For å sikre rekruttering av nyutdannede mennesker deltar Moelven i to regionale traineeprogrammer, Higher ambition i Värmland og Trainee Innlandet med nedslagsfelt i nettopp Innlandet. Disse programmene rekrutterer kandidater med utdanning på mastergradsnivå og traineene har ofte administrative oppgaver på jobb. I tillegg har Moelven et eget traineeprogram som

Rekruttering i Moelven i 2019

135 annonser

166 stillinger

2 558 søknader

2 120 nye CVer i Webcruiter

Aktivt medarbeiderskap

Utvikler virksomheten, meg selv og andre

Tar eget ansvar

Bidrar med engasjement

AMBISJONER
- Engasjerte og kompetente medarbeidere

RESULTATER
- Intern og ekstern traineeordning etablert i både Norge og Sverige

TILTAK
- Oppstart av arbeidet med aktivt medarbeiderskap og aktivt lederskap

rekrutterer kandidater med utdanning fra høgskole (bachelorgrad), teknisk fagskole eller yrkeshögskola.

Også på operatørsiden er det viktig å rekruttere gode og utviklingsorienterte, unge mennesker. I Norge benytter flere enheter lærlingordningen. Den videregående opplæringsmodellen hvor ungdommen går et eller to år (i noen tilfeller tre år) på skolen, og utdanningen fortsetter to eller tre år i bedrift gir oss fantastisk flinke og allsidige medarbeidere etter bestått fagbrev.

Evaluering av resultater

I Moelvens eget traineeprogram ble det ansatt ni nye traineer i 2019. Dette var også det første året vi hadde to kull med traineer i Moelvens eget traineeprogram. I tillegg har én trainee gjennom Higher Ambition Program i Sverige, og én trainee har gjennom Trainee Innlandet i Norge hatt sitt virke i en Moelven-enhet.

Moelvens arbeidslederutvikling har blitt gjennomført med 17 deltakere i to kursomganger (vår/høst) i Sverige og ett kurs i Norge med 13 deltakere.

For Moelven er det svært viktig med kompetanse til å utføre sine arbeidsoppgaver på en sikker måte, slik at alle medarbeidere kommer hel hjem. Ledelseskompetanse er sentralt i dette arbeidet, og derfor har alle divisjoner i 2019 fullført gjennomføringen av et HMS-kurs med fokus på konsekvent lederskap for alle ledere med personalansvar.

Moelven har i 2019 forsterket fokuset på fagforum på tvers av landegrensene innen en rekke fagområder. Her møtes medarbeidere fra ulike selskaper og fagområder for å dele kompetanse, erfaringer og gode eksempler fra arbeidshverdagen. I noen forum bidrar også eksterne fagpersoner med ekspertise og inspirasjon. ●

Som trainee på Moelven Valåsen får Ahmed Nasrullah jobbe med kunnskapsrike folk innenfor digitalisering og industri 4.0.

Traineen som ble prosjektleder for Moelvens digitale ører

Den nyutdannede 24-åringen har fått en unik mulighet. Han skal hjelpe Moelven videre i arbeidet med å digitalisere sagbruket, samt gjøre det mer lønnsomt og bærekraftig.

- Det er fantastisk å være nyutdannet og få være med og utvikle morgendagens sagbruk, sier Ahmed Nasrullah.

Som trainee i Moelven får han prøve seg i ulike deler av bedriften, med varierte arbeidsoppgaver. Etter ni måneder hos Moelvens største sagbruk, Moelven Valåsen AB i Karlskoga, der han fokuserte på pilotprosjektet «Det smarte digitale sagbruket», jobber han nå videre med digitalisering hos Moelven Industrier AB.

- Det er et utrolig spennende område å jobbe med. Digitalisering gjør oss mer bærekraftige. Vi får mer innsikt og informasjon fra produksjonen, og dette gjør at vi kan spare mye energi. Det er veldig meningsfullt å jobbe med noe som gjør verden til et litt bedre sted, sier han.

Tidlig ansvar

24-åringen fikk tidlig ansvar i Moelven og leder nå et prosjekt som er en videreføring av «Det smarte digitale sagbruket». Formålet er å digitalisere sagbruket og gjøre det mer lønnsomt og bærekraftig.

Ved å installere mikrofoner i maskinene som bearbeider tømmer og skurlast, kan bedriften høre hvilke lyder og vibrasjoner som skiller seg ut, og lære opp datasystemet til å lytte etter feil. På den måten håper Moelven å fange opp feil i produksjonen før noe går galt. Dermed kan selskapet redusere antall produksjonsstopp, samt spare energi og kostnader.

- Dette er et effektivt verktøy, og det er veldig givende å jobbe med, sier Ahmed om prosjektet.

Verdifull mulighet

I september 2018 startet Moelven opp sitt eget traineeprogram, som foregår over 18 måneder. Alle som er nyutdannet på bachelor- eller teknisk fagskolenivå kan søke. Traineene blir godt kjent med selskapets verdikjede, bransjen de tilhører og jobben de skal utføre, i tillegg til at de danner seg et verdifullt nettverk.

- Moelven er en åpen arbeidsplass, hvor alle som vil får muligheter og alle er veldig hjelpsomme. Det er lærerikt å prøve mange forskjellige arbeidsoppgaver i starten av karrieren, noe man får mulighet til som trainee, sier Ahmed.

Bærekraftig digitalisering

24-åringen, som er utdannet innen maskinteknikk ved den Kungliga tekniska högskolan (KTH), synes det er spennende å jobbe med digitalisering.

- Det er fremtiden og jeg tror alle må fokusere på det på en eller annen måte. Moelven jobber mye med dette området, og jeg tror vi er langt framme.

Moelvens traineeprogram

- Varer i 18 måneder.
- Alle som er nyutdannet på bachelor- eller teknisk fagskolenivå kan søke.
- Traineene får oppleve to ulike jobber i løpet av traineeperioden, samtidig som de deltar på et kompetanseprogram.

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Helsevennlig kjemikaliebruk

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven bruker kjemikalier i sin produksjon for å øke levetiden til enkelte produkter og materialer, og skape gode rom. Enkelte av disse kjemikaliene kan ha potensiell påvirkning på helse og miljø, men ved riktig bruk skal de ikke utgjøre noe fare i bruksfase.
Dette er et vesentlig tema for Moelven, da kjemikaliene kan innebære en risiko i produksjonen ved ukorrekt håndtering. Det er også et tema mange kunder og forbrukere er opptatt av, og det er derfor viktig for Moelven å informere åpent og tydelig om bruken av disse kjemikaliene for å skape trygghet hos sluttbrukerne, samt bidra til å sikre korrekt bruk av produktene.

Policy og tilnærming

Det er en selvfølge at alle relevante lover og forskrifter knyttet til kjemikaliebruk til enhver tid skal følges. I tillegg har Moelven følgende målsettinger:

- Moelven skal minimere påvirkningen på jord og vann ved i størst mulig grad å anvende miljøvennlige kjemikalier, oljer og lim.
- Moelven skal kun håndtere kjemikalier, oljer og lim på anviste plasser med godkjent innbygging eller lignende installasjoner for å minske konsekvenser av eventuell lekkasje.

Moelven er underlagt en rekke regulatoriske krav tilknyttet kjemikaliebruk. Det er spesielt ett EU-direktiv som er gjeldende for Moelvens produkter, «Construction Products Regulations» (CPR), men også «Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals» (REACH) og «Biocidal Products Regulations» (BPR) er relevante. Disse regulatoriske kravene er innarbeidet i Moelvens prosedyrer, og alle produktene som Moelven produserer skal følge kravene som fremkommer av disse direktivene.

Evaluering av resultater

Disse kjemikaliene og behandlingsproduktene som omfattes av bærekraftsrapporteringen er valgt ut på bakgrunn av forbruk, potensiell helsepåvirkning og interessent- og vesentlighetsanalysen.
Gjennom arbeidet som er gjort i 2019 for å standardisere og kvalitetssikre rapporteringen er det avdekket enkelte feil i tidligere års rapportering. Disse er korrigert i årets rapport.
Utover dette skyldes endringen i forbruket av kjemikalier i all hovedsak endringer i produktmiks og produksjonsvolumer. ●

Impregnering

Kreosot

Moelven Limtre har i mer enn 20 år utviklet, produsert og montert store bærekonstruksjoner i limtre. Limtre til bruer produseres i hovedsak med impregnert furu. I enkelte tilfeller impregneres bruene i tillegg med kreosot etter at all bearbeiding er ferdig. Dette skjer etter ønske fra kunden og gjennomføres av underentreprenører. Kreosot er et destillasjonsprodukt av steinkulltjære, og kreosotimpregnert limtre vil derfor lukte tjære. Behandlingen gir meget god holdbarhet og tilfredsstiller Statens Vegvesens krav om at bruer skal ha 100 års levetid med et minimum av vedlikehold.
Kreosot kan være helseskadelig. Risikoen er først og fremst til stede under selve påføringen av stoffet, siden faren øker ved eksponering gjennom hudkontakt i kombinasjon med sollys. Moelven anbefaler derfor at alle som arbeider med, og i nærheten av, kreosot bruker solkrem for å redusere helserisikoen. Det er også knyttet andre helserisikoer og miljørisikoer til kreosot, men i den mengde og med det bruksområdet stoffet har i forbindelse med limtrebruer er disse risikoene minimale.

Cu-impregnerte produkter

Impregneringsvæsken som Moelven benytter til Cu-impregnering inneholder kobber (Cu). Kobber er et grunnstoff som finnes naturlig i jordsmonnet. Både for mennesker, høyerestående dyr og mange planter er kobber et livsnødvendig sporgrunnstoff. Det er kobber i kontakt med oksygen som gir trykkimpregnerte materialer den karakteristiske grønnfargen. I form av løselige salter virker kobber allerede i små mengder som en gift på lavere organismer som alger, sopp og bakterier, noe som gir materialene den svært gode motstandsdyktigheten mot råte.

Små mengder av kobbersaltene i trykkimpregnert tre vil vaskes ut under bruk. Dette vil imidlertid binde seg til det øverste jordlaget der konstruksjonen står, og forbli der. Det er da lite tilgjengelig for planter, dyr og mennesker. Overflatebehandling med en terrassebeis eller olje vil redusere denne utvaskingen.

For å ivareta menneskelig sikkerhet i konstruksjoner, holdbarhet og miljø, er Moelven er opptatt av riktig bruk av tre på rett sted. På den måten kan mengden kjemikalier som benyttes hele tiden minimeres.

Som avfall skal Cu-impregnert tre leveres til godkjent mottak, for eksempel kommunens miljøstasjon.

Alle tall i liter

Navn	Beskrivelse	2019	2018
Impregneringsvæske	**Bruksområde:** Gir motstandsdyktighet mot fukt, råte og angrep av sopp og øker levetiden til produktet. **Potensielle helsekonsekvenser:** Moelvens Cu-impregnerte produkter inneholder grunnstoffet kobber (Cu). Utover dette inneholder produktene ikke tungmetaller. Moelven leverer også noe limtre basert på TMF-impregnerte materialer. Impregneringsvesken som benyttes inneholder ikke tungmetaller og består av organisk nedbrytbare antifungicider – soppdrepere. Det er ikke påvist negative helsekonsekvenser ved riktig bruk av de trykkimpregnerte produktene som leveres av Moelven.	840 489	809 282
Maling, grunning og beis	**Bruksområde:** Maling, grunning og beis er både estetisk pent og gir motstandsdyktighet mot fukt, råte og angrep av sopp og øker levetiden til produktet. **Potensielle helsekonsekvenser:** Moelven kan male, grunne og beise produkter mer effektivt og i et tryggere miljø sammenlignet med maling etter installasjon. Det er derfor vurdert at industriell påføring av maling, grunning og beis har reduserer helsepåvirkning sammenlignet med behandling på stedet.	1 340 558	1 442 315
Brannimpregnering	**Bruksområde:** Moelvens unike Fireguard-impregnering gir motstandsdyktighet og passiv beskyttelse mot brann. Brukes på både innvendige og utvendige produkter. **Potensielle helsekonsekvenser:** Produktet er dokumentert som et miljøvennlig impregneringsmiddel og fyller kravene til EUs Byggevaredirektiv og avfallshåndteres som vanlig trevirke. Fireguardvæsken inneholder ikke bromforbindelser eller borsyre, som er på prioritetslisten under Reach. Det utåndes ikke helsefarlige kjemikalier under bruk eller ved brann.	41 286	100 300
Lim	**Bruksområde:** Lim brukes som bindingsmiddel i mange produkter, for eksempel limtre. Moelven bruker hovedsakelig MUF (melamin-urea-formaldehyd) og noe PRF (fenol-resorcinol-formaldehyd) i limtre. Alt limtre merkes etter hvilket type lim som er brukt. **Potensielle helsekonsekvenser:** Moelven bruker i stor grad lim produsert av olje som ikke stammer fra fossile kilder, og har dermed lav miljøpåvirkning. Ved riktig bruk av limtre er det ingen helsekonsekvenser for brukeren.	6 456 498	5 215 990
Osmo	**Bruksområde:** Osmo er et trebehandlingsprodukt basert på naturlige olje og vokser. Oljen trenger inn i treet og beskytter fra innsiden. Voksen lager en elastisk, mikroporøs overflate som beskytter treet mot utvendig påvirkninger, og på den måten bevarer treet sitt naturlig utseende og blir beskyttet. **Potensielle helsekonsekvenser:** Det er ingen kjente potensielle helsekonsekvenser i bruk av Osmo. Det består av solsikke, soya, linse og tistelolje, og er godkjent for bruk i kontakt med næringsmidler.	9 370	10 040

AMBISJONER

- Moelven skal, så langt det lar seg gjøre, bruke helse- og miljøvennlige kjemikalier

RESULTATER

- Hovedgruppene av kjemikalier er kartlagt

TILTAK

- Videreføre og forbedre kartlegging av kjemikaliebruk og kontinuerlig arbeide for å minimere bruken, samt å utrede alternativer

Slik kan tre påvirke helsen din

Vi tilbringer ca. 90 prosent av livet innendørs. Sørg for å omgi deg med materialer som gjør at du har det best mulig.

- Inneklimaet har svært mye å si for oss mennesker. Det påvirker hvordan vi har det, og er ikke noe man bør kimse av, sier Anders Q. Nyrud.

Han er professor ved fakultetet for miljøvitenskap og naturforvaltning ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), og har studert hvordan bruken av tre har innvirkning på mennesker og innemiljøet. Omgivelsene våre påvirker oss hele døgnet, og ved å omgi oss med naturlige elementer som planter og materialer av tre, samt naturlig lys og utsikt mot naturen, kan vi få det enda bedre.

Materialer av tre kan gjøre deg fortere frisk

Når du bygger og innreder med tre, får du en rekke helsefordeler med på kjøpet. Tre er et fornybart og levende materiale som kan påvirke både det fysiske innemiljøet, og hvordan vi opplever det.

Studier viser at når vi omgir oss med naturen, eller naturlige elementer, kan vi føle velvære, få lavere blodtrykk og bli mindre stressa. Ikke bare er stress ansett som negativt i seg selv, men det er også en medvirkende årsak til mange andre helseutfall som depresjon, svekket immunforsvar og dårligere allmenntilstand.

Omgivelsene dine kan også påvirke hvor mye smerte du føler når du er syk og hvor lang tid du bruker på å bli frisk.

- Det er ikke bare det medisinske behandlingstilbudet som kan påvirke restitusjonen din når du er innlagt på sykehus, eller en annen helseinstitusjon. Det fysiske og det psykososiale miljøet kan også ha stor betydning, sier Stefan Lundin, arkitekt og doktorgradskandidat.

Derfor blir vi påvirket

Vi tilbringer ca. 90 prosent av livet innendørs. Ved å ta naturen med inn kan vi oppleve en rekke helsefordeler. Men hvorfor har naturen denne effekten på oss?

- Vi mennesker har levd lenge i naturen og er disponert for å både like den og klare å tolke den. Tre kan bidra til å skape et mer naturlig miljø rundt oss, sier Nyrud.

Han forteller at materialer av tre kan gi oss en positiv distraksjon.

- Mønsteret i trestrukturen er kompleks nok til at vi kan bruke tid på å studere det, men ikke så utfordrende at vi sliter oss ut mentalt. Det gir oss mulighet til å koble av fra smerte eller glemme at vi er stressa. I tillegg oppfatter vi gjerne fargene på treoverflater som varme og positive.

TRE KAN PÅVIRKE:

Innetemperatur
Luftfuktighet
Akustikk
Restitusjon
Stress
Velvære

Begge foto: iStock

Inneklimaet påvirker hvordan vi har det og kan bety mye for oss mennesker.

Les mer om tre og helse på moelven.no/treoghelse

Huset ditt kan gi deg et godt innemiljø – helt naturlig

Ved å være et naturlig ventilasjonsanlegg kan tre regulere både luftfuktigheten og innetemperaturen din i takt med omgivelsene, og dermed spare energi.

- Et tre er skapt for å transportere fukt. Når vi hugger det, beholder tømmeret de samme fukttransportegenskapene som treet hadde da det stod i skogen, forklarer Nyrud.

Det betyr at når vi bygger eller innreder med tre, vil materialet kunne være med på å regulere luftfuktigheten, og dermed også innetemperaturen. Med skiftende årstider og værforhold varierer inneklimaet i boligen din. Når treet absorberer fukt, frigjøres energi, og dermed øker innetemperaturen, mens når fukten fordamper fra treet synker temperaturen.

- Vi bruker mye energi på å transportere fukt ut av bygg. Ved å utnytte treets iboende egenskaper som gjør det til et naturlig «ventilasjonsanlegg», kan man spare energi, sier Nyrud.

Han peker også på at treverk føles varmt å berøre. Tre leder ikke varme på samme måte som for eksempel metall gjør. Når vi tar på metall vil materialet raskt transportere bort varmen fra hånda, mens den samme prosessen foregår langsommere når vi er i kontakt med treverk.

- Når vi omgir oss med overflater av tre, kan vi tåle litt lavere innetemperaturer enn hva vi gjør med andre materialer, sier Nyrud.

Foto: Hans Haug

Lokale verdier

Moelven-familien fikk i 2019 et helt nytt tilskudd i form av det nyetablerte Moelven Pellets AS på Sokna. Dette er konsernets største investering noensinne, med en ramme på 270 millioner kroner.

Les mer om selskapene våre på moelven.no/organisasjonen

Verdiskapning på bygda

Moelven-selskapene finner du ofte utenfor de store byene og tettstedene. Mange av våre virksomheter er viktige hjørnesteinsbedrifter på mindre steder, både i Norge og Sverige.

Forklaringen på vår tilstedeværelse i rurale strøk er historisk. Sagbrukene ble fra gammelt av gjerne plassert nær store vassdrag og så nær skogen som mulig - for å få en så effektiv håndtering av tømmeret som mulig. Denne tilstedeværelsen skaper store ringvirkninger den dag i dag, og er grunnlag for levende lokalsamfunn med offentlige tjenester, privat næringsliv og frivilligheten.
Her kan du bli kjent med noen av våre bedrifter som skaper lokale verdier.

1

Moelven Soknabruket AS & Moelven Pellets AS
Ikke langt fra Hønefoss ligger Norges største sagbruk og høvleri, målt i omsetning. Ved Moelvens anlegg på Sokna omskaper 107 medarbeidere lokalt tømmer om til produkter som blant annet blir til byggtre, interiørprodukter, terassebord og trelast til eksportkunder. På samme område ligger også Moelven Pellets AS, Moelvens største investering noensinne (270 millioner kroner). Restråstoffet fra sagbruket blir omgjort til pellets, og en felles energisentral sørger for en klimavennlig produksjon og økt verdiskapning av hele tømmerstokken.

2

Moelven Töreboda AB
Sveriges eldste limtrefabrikk ligger i tettstedet Töreboda. Bokstavelig talt vegg i bredd med Göta Kanal ligger fabrikken som kunne feire 100 år i 2019. Fabrikken har vært en del av Moelven-familien siden 1982, og har markert seg med en rekke innovasjons- og utviklingsprosjekter - alt fra et nytt tredekke til bruk i høye trehus (Träâ) til et pågående pilotprosjekt for å bygge vindmøller i tre.

3

Moelven Våler AS
Braskereidfoss (242 innbyggere i 2019) huser Moelvens største sagbruk, målt i volum. I løpet av en gjennomsnittlig dag er 50 tømmerbiler innom Moelven Våler AS med tømmerleveranser. Sagbruket, som kunne feire 100 år i 2019, huser også Norges mest moderne tømmersortering med røntgenramme og 3D-skanner, som enkelt forklart analyserer hva tømmeret egner seg best til.

4

Moelven Edanesågen AB
I Edane jobber ca. hver åttende innbygger hos Moelven Edanesågen. Tettstedet, som tilhører Arvika kommune, har 800 innbyggere. På Edanesågen jobber det 102 personer. Siden 2004 har denne hjørnesteinsbedriften vært i Moelven-familien. Sagbruket er plassert i Sverige, men har en unik posisjon inn mot Norge. Sagbrukets hovedformål er å forsyne det norske markedet med trevarer, mens det som ikke går til Norge gjerne går til eksporteres internasjonalt.

Moelven har hele 46 produksjonssteder.

5

Moelven Notnäs Ransby AB, avd. Ransby
Ved siste folketelling i 2015 var det registrert 118 innbyggere i Ransby. Dette tettstedet nord i Värmland og Sysselback kommune, huser Ransby-avdelingen til sagbruket Moelven Notnäs Ransby AB. Her jobber cirka 40 personer, noe som ikke er en selvfølge. I november 2018 ble sagbruket rammet av en brann, og framtiden var usikker. Men Moelven besluttet å satse videre på bruket, og et betydelig oppdatert og mer moderne justerverk med kamerasortering steg opp fra asken. Et mer moderne sagbruk med mer effektiv drift gjorde at ett skift måtte legges ned, men investeringene etter brannen har likevel forsterket framtidsutsiktene til virksomheten på det lille tettstedet.

6

Moelven Modus AB avd. Hulån
Tettstedet Hulån i Vansbro kommune huser en av Moelven Modus' tre fabrikker. Her jobber cirka 40 personer med å produsere fleksible romløsninger for næringsbygg. Fabrikken har vært en del av Moelven-familien siden 2000 og leverer i hovedsak til det svenske markedet, men forsyner også Norge med enkelte produkter. De siste årene har det blitt investert betydelig i fabrikken, og i 2019 stod en ny produksjonshall og et nytt moderne malingsanlegg klart.

7

Moelven Treinterør AS
Helt nede ved Mjøsas bredd ligger Moelven Treinteriør, som kunne feire sine 100 første år i 2019 med rekordresultat. Høvleriet i den vesle bygda Brøttum, med sine ca. 1500 innbyggere tilhørende Ringsaker kommune, er ledende i Skandinavia på heltregulv, som for eksempel eik eller furugulv. Om du er på besøk på en luksusrestaurant i Tokyo eller har lagt nytt heltregulv i hjemmet eller på hytta - så er sjansen stor for at de skapt av den kvalitetsbevisste gjengen på Brøttum.

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Økonomisk verdiskaping i lokalsamfunnet

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven opererer i mange små lokalsamfunn i Norge og Sverige der vi ofte er en viktig arbeidsgiver og bidragsyter i den lokale økonomien. Hvordan vi velger å organisere og drive vår virksomhet vil ha direkte ringvirkninger på lokalsamfunnene, og vi er også avhengig av å ha gode relasjoner med våre lokalsamfunn for å tiltrekke oss de riktige menneskene, og fungere med våre omgivelser. Det er viktig at vi har et bevisst forhold til rekruttering, økonomiske bidrag og lokale innkjøp og kontrakter. Dette aspektet er spesielt viktig der vi er en stor bidragsyter i lokalsamfunnet.

Policy og tilnærming

Moelven består av 37 produksjonsselskaper fordelt på 46 produksjonssteder i Norge og Sverige. Felles for de fleste av produksjonsselselskapene, er at de befinner seg geografisk i rurale områder i tett tilknytning til skogen og historiske anløp for tømmer. Bedriftene er ofte viktige hjørnesteinsbedrifter i sine områder. Moelvens virksomheter skaper ringvirkninger for underleverandører og resten av økonomien i form av omsetning, verdiskaping og skatte- og avgiftsbetaling. Moelven betaler selskapsskatt og arbeidsgiveravgift, og de ansatte betaler inntektsskatt. Det samme skjer hos underleverandørene. Til sammen blir dette bedriftenes og konsernets samfunnsbidrag.

Evaluering av resultater

Ved å benytte NHOs beregningsnøkkel for samfunnsbidrag kan man finne et estimat for en bedrifts direkte bidrag av skatter og avgifter. Beregninger viser at den samlede verdiskapingen for Moelvens norske virksomheter i 2019 var NOK 2 145 mill, og for de svenske selskapene NOK 2 060 mill.
Skatte- og avgiftsbidraget fra de norske selskapene var 386 millioner, etter fratrekk av offentlig tilskudd. Tilsvarende for de svenske selskapene var NOK 441 mill.

Tallene til høyre er beregnet ved hjelp av NHOs samfunnsbidragskalkulator. Utregningen er gjort ved å samle Moelvens samlede omsetning, vareinnsatsen, skatt på alminnelig inntekt, innbetalt arbeidsgiveravgift, samlet innbetalt forskuddstrekk av ansattes lønn, og fratrukket offentlige tilskudd.

Tallene er samlet fra Moelvens norske og svenske selskaper, og er for de svenske selskapene omregnet til NOK (per 31.12.19.) Siden de to landene har ulike skatte- og avgiftssystemer, og tilgang til ulike marked-er, er det naturlig nok en viss usikkerhet knyttet til tallene. Beregningen viser kun de direkte skatter og avgifter som konsernet tilfører. Modellen tar ikke med sekundær- og tertiæreffekten (ringvirkningene) som Moelven bidrar med. For Moelven er multiplikatoreffekten vesentlig da konsernets enkeltselskaper, spesielt innen divisjonene Timber og Wood, hovedsakelig tilhører mindre samfunn i rurale områder. Ansatte benytter sin inntekt til å kjøpe varer og tjenester, og underleverandører med sine ansatte står i neste omgang også for betydelig verdiskaping og skattebetalinger. Moelven legger blant annet vekt på å gjøre lokale innkjøp der vi kan, og å skape lokale arbeidsmuligheter. Flere av Moelvens selskaper er viktige «hjørnesteinsbedrifter» som bidrar vesentlig til arbeidsplasser og næring i denne type områder. Her forsterkes betydningen av ringvirkningseffektene da det er vanskelig å finne alternativ verdiskapning lokalt. ●

HVA KAN SKATTE- OG AVGIFTSBIDRAGET FRA MOELVEN GI?

1 607
lærere

20 703
døgnopphold på sykehus

8 717
meter tofeltsvei

SUM SKATTE- OG AVGIFTSBIDRAGET 2019

894
millioner NOK

Land	Norge	Sverige	Øvrige*	Total
Driftsinntekter	8 968	8 249	186	**17 403**
Selskapsskatt	43	28	0	**71**
Sum innbetalt AGA	125	232	-	**357**
Innbetalt skatt på lønn	255	213	-	**468**
Offentlige tilskudd	-2	-1	-	**-3**
Skatte- og avgiftsbidrag	421	473	0	894
Antall ansatte	1 691	1 680	28	**3 399**

** Danmark, Tyskland og England*

AMBISJONER
- Skape flere lokale arbeidsplasser

RESULTATER
- Estimert skatte- og avgiftsbidrag på NOK 894 mill i 2019

TILTAK
- Skape og sikre trygge arbeidsplasser som bidrar positivt både i lokalsamfunnet og til å bygge en bærekraftig framtid i tre

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Lokalmiljø

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Moelven har nærmere 30 forbrenningsanlegg, som produserer termisk bioenergi til egen industriproduksjon og videresalg til eksterne kunder. Energi produsert ved forbrenning av tre og flis inngår i langt mer kortsiktig karbonkretsløp enn energi fra fossile energikilder, og defineres derfor som fornybar energi. Bioenergiproduksjonen har likevel en påvirkning på lokalmiljøet, blant annet ved utslipp av svevestøv, NOx og CO.

Moelven påvirker også lokalmiljøet gjennom for eksempel transport og vannforbruk. Vann brukes til overrisling av tømmer for at tømmeret ikke skal tørke ut og bli skadet under lagring.

Policy og tilnærming

Moelven påvirker lokalmiljøet gjennom flere aktiviteter, som energiproduksjon i forbrenningsanlegg, transport, avfallshåndtering og vannforbruk.

I Moelvens bærekraftspolicy er følgende beskrevet:

- Moelven skal være en naturlig del av lokalsamfunnet, og bidra til økonomisk verdiskaping
- Moelven skal aktivt arbeide med å redusere sin lokale miljøpåvirkning gjennom et fokus på kontinuerlig forbedring
- Moelven skal ikke ha noen brudd på forurensingsloven eller tilsvarende lovgivning

Evaluering av resultater

Moelven eier 29 forbrenningskjeler som varierer i størrelse mellom 1 MW og 15 MW, med et snitt på drøyt 7 MW. Disse forbrenningsanleggene bruker i hovedsak biomasse for å produsere bioenergi.

Det er gjøres årlig en kartlegging av konsentrasjon av vesentlige avgasser og støv. Ved noen anlegg skjer dette ved kontinuerlig måling og ved andre anlegg ved punktmålinger tatt på ulike perioder av året. Det vil derfor være en naturlig variasjon i disse, og det gir liten verdi å analysere tallene samlet. Oppfølging skjer basert på lokale data. Høye CO-verdier kan være et tegn på at forbrenningsprossesen ikke er optimalisert, og en reduksjonen anses derfor som svært viktig fra både et miljø og et finansielt perspektiv.

Forbrenningsanlegg	2019	2018
Forbrenningsanlegg – total installert kapasitet (MW)	176	192
Gjennomsnittlig kapasitet per anlegg (Kjel 1 + Kjel 2) (MW)	7	8
Antall rapporterte kjeler	29	28

Moelven har hverken i 2019 eller i 2018 hatt noen brudd på forurensningsloven eller tilsvarende lovgivning som har ført til bøter.

AMBISJONER

- Redusere emisjoner av NOx, SOx, og CO

RESULTATER

- Ingen brudd på forurensningsloven eller tilsvarende lovgivning i 2019, som har ført til bøter

TILTAK

- Utvide kartleggingen av lokal miljøpåvirkning

VIKTIG VIKTIGERE VIKTIGST

Vi er en pålitelig partner

Hvor og hvorfor er det vesentlig?

Pålitelighet er en av våre grunnverdier, og Moelven skal være et selskap man kan stole på. At Moelven er en pålitelig partner er derfor etablert som en grunnforutsetning for bærekraftstrategien og skal ligge til grunn for alle aktiviteter.

Moelven er bevisst sitt forhold til antikorrupsjon og konkurranselovgivning i alle sammenhenger og på alle nivåer i konsernet.

Moelven anser antikorrupsjonsarbeid og overholdelse av konkurranselovgivning å være en vesentlig del av arbeidet for å oppnå en langsiktig bærekraftig utvikling. Dette minimerer risikoen for å komme i en situasjon som påvirker omdømme eller økonomi negativt.

Policy og tilnærming

Antikorrupsjon og etikk er en sentral del av Moelvens konsernstrategi. Et godt og pålitelig omdømme er avgjørende for vår forretningsvirksomhet og skal sikre troverdighet overfor våre kunder, leverandører og andre interessenter, og bidrar til at vi oppfattes som en attraktiv arbeidsgiver.

Moelven tar avstand fra all form for korrupsjon og urettmessige tiltak som hindrer fri konkurranse og markedsbalanse. I konsernets forretningsvirksomhet skal det alltid holdes en sunn, etisk og moralsk profil overfor medarbeidere, kunder, leverandører og andre forretningsforbindelser. Dette innebærer at de ansatte hverken skal ta imot eller gi bestikkelser eller andre fordeler for forretningsmessig eller personlig vinning.

I arbeidet med å forankre en helhetlig holdning til antikorrupsjon i Moelven, er det på et overordnet nivå utarbeidet etiske retningslinjer som skal ligge til grunn i deres virke, og en beskrivelse av prosedyrer som skal følges dersom uønskede hendelser oppstår. De etiske retningslinjene og Moelvens holdning til konkurranselovgivning er kommunisert til selskapsledere, salgs- og markedsapparat samt økonomisjefer i fysiske møter, og i tillegg gjort kjent blant de øvrige ansatte.

Moelven har interne retningslinjer og rutiner knyttet til personvern for å sikre at GDPR-kravene (General Data Protection Regulation) overholdes.

Innen konsernets virksomhet skal det ikke fore-

EN AV VÅRE GRUNNVERDIER

Pålitelig

Moelven er til å stole på. Vi leverer til avtalt tid med riktig kvalitet. Det er sterkt fokus på åpenhet og ærlighet – det å innrømme svakheter og feil er grunnlaget for fremgang og troverdighet

Utdrag fra konsernets rutine for varsling om kritikkverdige forhold

Åpen bedriftskultur

Hovedregelen i Moelven er at man tar opp forhold man mener er kritikkverdige med den det gjelder. Dersom det ikke fører frem, eller man av andre årsaker mener det er nødvendig å ta saken opp med noen andre som kan gjøre noe med de kritikkverdige forholdene, følges konsernets varslingsrutine. Rutinen har flere viktige funksjoner:

- Den skal sikre en trygg og fungerende kanal for varsling, slik at av eventuelle varsler ikke stopper opp.
- Den skal sikre anonymitet og fortrolighet.
- Den skal sikre en god, rettferdig og forsvarlig oppfølging av forholdet det varsles om, både sett fra varsleren og den det eventuelt varsles om sitt ståsted.

Anonymitet og fortrolighet

Den som varsler skal være helt trygg på at han/hun er vernet mot gjengjeldelse på grunn av varslingen. Det oppfordres til åpenhet, men det er mulig å varsle anonymt. Både varslerens og den det blir varslet om sin identitet er fortrolig informasjon og behandles strengt konfidensielt av vedkommende som mottar varselet. Informasjon vedrørende varsling behandles som personopplysninger i henhold til gjeldende personvernlovgivning.

Varslingsombud

Saken og situasjonen avgjør hvordan det sies fra. Man har alltid rett til å varsle myndigheter, men i de fleste tilfeller er det ønskelig at saken tas opp internt først. Oppdages kritikkverdige forhold, sies det som hovedregel fra til nærmeste overordnede. Alternativt kan saken tas opp med verneombud eller tillitsvalgte eller den/det organ som har ansvar for saken det varsles om. Dersom det ikke oppnås reaksjon eller tilbakemelding, tas saken opp med daglig leder eller styreleder i vedkommende Moelven-bedrift. Enhver varsling kan også tas direkte opp med konsernets varslingsombud på e-post varsling@moelven.com eller via whistleblowing.moelven.com

komme forskjellsbehandling på grunn av kjønn, etnisk tilhørighet, språk, legning, religion eller livssyn. Stillingsinnhold, ansvarsområde, kompetanse og arbeidsinnsats danner grunnlaget for lønnsfastsettelse, avansement og rekruttering. Det er kort og godt kompetansen som teller. Moelven skal videre legge forholdene til rette for personer med nedsatt funksjonsevne.

Moelven aksepterer ikke forhold hos leverandører eller kunders virksomhet som innebærer brudd på FNs menneskerettighetserklæring eller andre uetiske forhold som for eksempel barnearbeid eller sosial dumping. I løpet av 2020 vil det bli implementert en konsernovergripende metodikk for kontroll med hele leverandørkjedens etterlevelse av de krav Moelven stiller.

Fra 2016 ble de etiske retningslinjene inkludert som en del av arbeidsavtalen ved nyansettelser. På denne måte sikres det at nyansatte gjør seg kjent med de etiske retningslinjene fra første dag. Som et tillegg i arbeidet med å etablere en felles etisk plattform hos de ansatte, har også enkelte bedrifter i konsernet etablert egne retningslinjer, med lokale tilpasninger. Moelven Modus har eksempelvis utviklet et eget e-opplæringsprogram, med tilhørende tester.

Moelven har også etablert retningslinjer og rutiner for varsling. Moelven ønsker å tydeliggjøre for alle ansatte at konsernet har en bedriftskultur som er basert på åpenhet. Det skal være aksept for å ta opp bekymringer og kritikkverdige forhold, og de skal diskuteres og løses. Retningslinjene gir også rett på anonymitet og det er beskrevet i rutinen hvordan varsling gjøres dersom varsler ønsker å være anonym.

Evaluering av resultater

I 2019 er det ingen rapporterte tilfeller av korrupsjon eller prissamarbeid i Moelven-konsernet. Dette er naturligvis tilfredsstillende resultater, men det er nødvendig å ha kontinuerlig fokus på temaet, og fortsette det eksisterende arbeidet.

Det er i 2019 rapportert om to tilfeller av seksuell trakassering i konsernet. Begge sakene er fulgt opp sammen med berørte personer, ansvarlige ledere og verneombud.

Det har ikke blitt registrert behov for å iverksette spesielle tiltak utover etablerte rutiner for å sikre at de etiske retningslinjene overholdes. ●

Foto: Natasa Adzic

AMBISJONER

- Ingen tilfeller av korrupsjon eller prissamarbeid

RESULTATER

- Ingen rapporterte tilfeller av korrupsjon eller prissamarbeid i 2019

TILTAK

- Videreføre eksisterende arbeid innen antikorrupsjon og etikk
- Øke kontroll med leverandørkjedens etterlevelse av FNs menneskerettighetserklæring og Moelvens etiske krav

I forbindelse med innføringen av EUs personvernforordning i 2018, ble rutiner og retningslinjer knyttet til personvern revidert og tilpasset det nye regelverket.

Rutinene er felles for hele konsernet og gjelder all behandling av personopplysninger i Moelven for ansatte og andre som utfører arbeid eller tjenester for Moelven. Enhver som er ansatt eller håndterer personopplysninger hos Moelven har et individuelt ansvar og plikter for at opplysningene behandles etter gjeldende rutiner og regelverk. Regelverket er relativt omfattende, og det er derfor utarbeidet veiledninger for utvalgte områder. Det er også utnevnt personvernansvarlige på konsern-, divisjon- og selskapsnivå, samt en personvernfaglig gruppe på konsernnivå.

Moelven GRI Indeks - 2019

Global Reporting Initiative (GRI) er en nettverksbasert organisasjon, som står bak utviklingen av verdens mest brukte rammeverk for bærekraftsrapportering. GRI-rammeverket inneholder prinsipper, tema og indikatorer som kan brukes av organisasjoner til å måle og rapportere økonomiske, miljømessige og sosiale prestasjoner.

Moelven rapporterer i henhold til rammeverket GRI Standards: Core option. Tabellen under presenterer Moelvens rapportering i forhold til retningslinjene i GRI Standards. For mer detaljer om GRI, se www.globalreporting.org.

GRI 102 - Management Approach

GRI §	Beskrivelse	Kilde (sidetall i årsrapport eller webside)
Beskrivelse		
102-1	Navn på selskapet	Konsernets årsrapport, Note 1 (s. 50)
102-2	Aktiviteter, merkevarer, produkter og tjenester	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning (s. 19-36)
102-3	Lokalisering av selskapets hovedkontor	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning (s. 22)
102-4	Lokasjoner hvor selskapet opererer	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning (s. 22-23)
102-5	Eierskaps- og selskapsform	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning (s. 21-22)
102-6	Markeder som dekkes	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning (s. 22-23)
102-7	Bedriftens størrelse	Konsernets årsrapport, Hovedtall (s. 18)
102-8	Informasjon om ansatte og andre arbeidere	Konsernets årsrapport , Styrets årsberetning (s. 18), Mennesket i fokus (s.46-56), Note 11, s. 74
102-9	Virksomhetens leverandørkjede	Klimafordeler fra skogen (s. 24), Tar vare på naturressursene (s. 34-43)
102-10	Vesentlige endringer i størrelse, struktur, eierskap og leverandørkjede	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning (s. 19-23)
102-11	Føre-var-prinsippet	*«Moelven bruker et føre-var prinsipp»*, se også konsernets Bærekraftsrapport 2017
102-12	Eksterne initiativ	Konsernets årsrapport, Styrets årsberetning - Innovasjon (s. 32-34), Konsernets Bærekraftsrapport 2018: Moelven og FNs bærekraftsmål (s. 7), Vi er en pålitelig partner (s. 64)
102-13	Medlemskap i bransjeforeninger og / eller nasjonale- / internasjonale intresseorganisasjoner	Konsernets årsrapport: Styrets årsberetning - Innovasjon (s. 32-34)
Strategi		
102-14	Uttalelse fra konsernsjefen	Vi bygger en bærekraftig framtid i tre (s. 3)
102-16	Verdier, prinsipper, standarder og normer for oppførsel	Konsernets årsrapport (s. 23), Bærekraft den røde tråden fra visjon til strategi (s.4), Vi er en pålitelig partner (s. 64)
Selskapsledelse		
102-18	Styresett	Konsernets årsrapport: Styrets årsberetning - Eierstyring og selskapsledelse (s. 21-22)
Interessent dialog		
102-40	Liste over interessentgrupper	Vi lytter til våre interessenter (s. 11)
102-41	Kollektive avtaler Konsernets årsrapport:	Konsernets årsrapport: Note 3.25 (s. 59)
102-42	Definisjon og selektering av interessentgrupper	Vi lytter til våre interessenter (s. 11)
102-43	Tilnærming til interessentdialog	Vi lytter til våre interessenter (s. 11)
102-44	Hovedtema og bekymringer	Vi lytter til våre interessenter (s. 11)
Rapporteringspraksis		
102-45	Enheter inkludert i de konsoliderte økonomiske regnskapene	Konsernets årsrapport: Note 21 (s. 80)
102-46	Definere rapportinnhold og rammer for tema	Våre satsingsområder for bærekraft (s. 8)
102-47	Liste over vesentlige tema	Vår strategi (s. 13)
102-48	Endring av historiske data fra tidligere rapporter	s. 16, 21, 22, 39, 53
102-49	Endringer i rapportering	Vi skaper gode rom er fjernet som eget vesentlig tema.
102-50	Rapporteringsperiode	01.01.18-31.12.18
102-51	Dato for siste tilgjengelig rapport	2017
102-52	Rapporteringssyklus	Årlig
102-53	Kontaktpunkt for spørsmål om rapporten	Rune F. Andersen - rune-f.andersen@moelven.com
102-54	Påstand om rapportering iht. GRI Standards	Moelven GRI Index - 2018
102-55	GRI Index	Moelven GRI Index - 2018

Vesentlige tema

GRI S	Beskrivelse	Kilde (sidetall i bærekraftsrapport)	Utelatelse	Grunn til utelatelse	Beskrivelse av utelatelse
Klimasmarte produkter og tjenester - Energibruk i produksjon					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 21-22			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 21-22			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 21-22			
GRI 302 - Energy					
302-1	Energiforbruk i organisasjonen	s. 21, 24, 31			
302-2	Reduksjon i energiforbruk	s. 21			
GRI 305 - Utslipp					
305-1	Direkte klimagassutslipp (scope 1)	s. 18			
305-2	Indirekte klimagassutslipp - energi (scope 2)	s. 18			
305-3	Andre indirekte klimagassutslipp (scope 3)	s. 18			
305-5	Reduksjon i klimagassutslipp	s. 18			
Klimasmarte produkter og tjenester - Transport av varer					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 23			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 23			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 23			
Moelven indikator					
Transportregnskap		s. 23			
Klimasmarte produkter og tjenester - Klimafordeler i skogen					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 24			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 24			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 24			
Moelven indikator					
Under utvikling		NA	Ikke rapportert	Informasjon ikke tilgjengelig	Arbeid med fastsettelse av indikator pågår.
Klimasmarte produkter og tjenester - Klimasmart design					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 29-30			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 29-30			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 29-30			
Moelven indikator					
Under utvikling		NA	Ikke rapportert	Informasjon ikke tilgjengelig	Arbeid med fastsettelse av indikator pågår.
Klimasmarte produkter og tjenester - Produksjon av bioenergi					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 31			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 31			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 31			
GRI 302 - Energi					
302-1	Energiforbruk i organisasjonen	s. 21, 24, 31			
Tar vare på naturressursene - Bærekraftige materialer					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 37-38			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 37-38			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 37-38			
Moelven indikator					
PEFC™ og FSC® sertifisering		s. 37-38	Fordeling av sertifiseringstype er ikke presentert	Informasjon ikke tilgjengelig	Rapporteringsrutiner vil bli utviklet i 2019

GRI §	Beskrivelse	Kilde (sidetall i bærekraftsrapport)	Utelatelse	Grunn til utelatelse	Beskrivelse av utelatelse
Tar vare på naturressursene – Ressursoptimalisering					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 40			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 40			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 40			
Moelven indikator					
Skurutbytte		s. 40			
Tar vare på naturressursene - Ressurseffektiv design og emballasje					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 41			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 41			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 41			
GRI 301 - Materialer					
301-1	Materialforbruk	s. 41, 12, 40			
Moelven indikator					
Under utvikling		NA	Ikke rapportert	Informasjon ikke tilgjengelig	Arbeid med fastsettelse av indikator pågår.
Tar vare på naturressursene – Avfallshåndtering					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 42-43			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 42-43			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 42-43			
GRI 306 - Avfall					
306-2	Typer avfall og avfallshåndteringsmetoder	s. 42-43			
Mennesket i fokus – Helse, miljø og sikkerhet					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 50-51			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 50-51			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 50-51			
GRI 403 - Helse, arbeidsmiljø og sikkerhet					
403-2	HMS-statistikk	s. 50-51	Yrkessykdommer, tapte arbeidsdager og statistikk fordelt på kjønn er ikke rapportert. Moelven rapporterer kun skadestatistikk for egne ansatte.	Informasjon ikke tilgjengelig	Rapporteringsrutiner vil bli vurdert utviklet i 2019.
Mennesket i fokus - Engasjerte og kompetente medarbeidere					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 52-53			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 52-53			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 52-53			
Moelven indikator					
Under utvikling		NA	Ikke rapportert	Informasjon ikke tilgjengelig	Arbeid med fastsettelse av indikator pågår.
Mennesket i fokus - Helsevennlig kjemikaliebruk					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 54-55			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 54-55			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 54-55			
Moelven indikator					
Forbruk av kjemikalier		s. 55			

GRI Ⓢ	Beskrivelse	Kilde (sidetall i bærekraftsrapport)	Utelatelse	Grunn til utelatelse	Beskrivelse av utelatelse
Tar vare på lokale verdier - Økonomisk verdiskapning i lokalsamfunnet					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 62			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 62			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 62			
Moelven indikator					
Skatte- og avgiftsbidrag		s. 62			
Tar vare på lokale verdier – Lokalmiljø					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 63			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 63			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 63			
GRI 307 - Miljøavvik					
307-1	Manglende overholdelse av miljølover og -forskrifter	s. 63			
Moelven indikator					
Gjennomsnittlig konsentrasjon av vesentlige avgasser		s. 63			
Vi er en pålitelig partner - Antikorrupsjon og etikk					
GRI 103 - Tilnærming					
103-1	Beskrivelse av temaet og begrensninger	s. 64-65			
103-2	Beskrivelse av tilnærming og resultater	s. 64-65			
103-3	Evaluering av tilnærming og resultater	s. 64-65			
GRI 205 – Antikorrupsjon					
205-3	Bekreftede tilfeller av korrupsjon	s. 65			
GRI 206 – Konkurranseskadelig atferd					
206-1	Bekreftede tilfeller av prissamarbeid	s. 65			

HOVEDTALL SISTE 5 ÅR

Beløp i NOK mill	2019	2018	2017	2016	2015
KONSERNET					
Driftsinntekter	10 297,5	11 020,8	10 768,4	10 309,7	9 690,4
EBITDA	629,8	932,7	716,1	601,6	553,9
Avskrivninger	296,2	280,4	278,1	290,1	289,6
Nedskrivninger	-1,8	66,1	17,6	16,5	49,5
Driftsresultat	335,4	586,2	420,4	295,0	214,8
Finansposter	-95,8	-8,0	-46,8	-42,5	-56,3
Resultat før skattekostnad	239,7	578,2	373,6	252,5	158,5
Totalkapital	5 518,0	5 302,3	5 044,6	4 766,8	4 778,1
Egenkapital i prosent	42,9	45,9	41,5	38,0	36,8
Driftsmargin i prosent	3,3	5,3	3,9	2,9	2,2
Investeringer	478,7	497,4	357,0	275,2	215,8
Antall ansatte	3 399	3 524	3 546	3 492	3 426
TIMBER					
Driftsinntekter	3 118,9	3 263,3	3 118,2	3 020,6	3 010,1
EBITDA	243,1	449,4	266,9	181,1	145,1
Avskrivninger	97,4	98,7	102,7	111,1	119,5
Nedskrivninger	-	7,4	17,6	16,5	49,5
Driftsresultat	145,8	343,3	146,7	53,5	-23,9
Finansposter	-5,1	-4,1	-17,4	-13,1	-9,0
Resultat før skattekostnad	140,6	339,2	129,3	40,4	-32,9
Totalkapital	1 513,1	1 663,4	1 545,5	1 567,1	1 664,5
Driftsmargin i prosent	4,7	10,5	4,7	1,8	-0,8
Investeringer	115,8	136,7	99,2	64,2	75,9
Antall ansatte	629	620	650	674	679
WOOD					
Driftsinntekter	4 018,1	3 977,3	3 805,6	3 529,9	3 275,7
EBITDA	265,4	318,5	265,7	274,5	237,4
Avskrivninger	102,1	108,0	110,9	113,8	113,7
Nedskrivninger	-1,8	58,6	0,0	0,0	0,0
Driftsresultat	165,1	151,9	154,8	160,6	123,7
Finansposter	-29,2	-15,6	-24,8	-24,4	-27,1
Resultat før skattekostnad	135,9	136,2	129,9	136,2	96,6
Totalkapital	2 514,4	2 466,9	2 413,9	2 151,6	2 146,7
Driftsmargin i prosent	4,1	3,8	4,1	4,5	3,8
Investeringer	117,2	198,1	119,9	114,7	96,8
Antall ansatte	1 114	1 108	1 079	1 039	1 009
BYGGSYSTEMER					
Driftsinntekter	3 002,7	3 743,0	3 856,4	3 616,8	3 375,2
EBITDA	135,0	189,0	206,7	166,3	185,2
Av- og nedskrivninger	78,1	60,6	52,8	51,2	44,4
Driftsresultat	56,8	128,3	153,9	115,1	140,8
Finansposter	-3,9	-1,0	-1,6	-1,7	-0,1
Resultat før skattekostnad	52,9	127,4	152,3	113,4	140,7
Totalkapital	1 751,0	1 751,4	1 808,9	1 653,2	1 616,8
Driftsmargin i prosent	1,9	3,4	4,0	3,2	4,2
Investeringer	55,9	93,5	118,9	84,5	40,2
Antall ansatte	1 494	1 647	1 687	1 647	1 607
ØVRIG VIRKSOMHET					
Driftsinntekter	3 728,0	3 547,6	3 414,6	3 388,9	3 003,8
EBITDA	-13,7	-24,1	-23,2	-20,3	-13,9
Av- og nedskrivninger	18,6	13,1	11,7	13,9	12,0
Driftsresultat	-32,3	-37,2	-34,9	-34,2	-25,9
Finansposter	-57,5	12,7	-2,9	-3,4	-20,1
Resultat før skattekostnad	-89,8	-24,5	-37,8	-37,6	-45,9
Investeringer	189,8	69,2	19,1	11,8	3,0
Antall ansatte	162	149	130	132	131

For english, please refer to Moelven's Sustainability Report 2019

Foto: Sindre Ellingsen

moelven.no